

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜBİTAK'IN YAYIMLADIĞI SORUN ODAKLI ÇOCUK
KİTAPLARININ BİÇİM-İÇERİK VE OKUNABİLİRLİK
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Keziban ÖZCAN

TOKAT

Şubat, 2020

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜBİTAK'IN YAYIMLADIĞI SORUN ODAKLI ÇOCUK KİTAPLARININ
BİÇİM-İÇERİK VE OKUNABİLİRLİK AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Keziban ÖZCAN

Danışman: Doç. Dr. Beytullah KARAGÖZ

TOKAT

Şubat, 2020

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programı ile taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağımı gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih: 10./02/2020

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Keziban ÖZCAN

İmza

JÜRİ İMZA SAYFASI

Keziban ÖZCAN'ın TÜBİTAK'ın Yayımladığı Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Biçim-İçerik ve Okunabilirlik Açısından İncelenmesi adlı çalışması 09.01.2020 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Doç. Dr. Oğuzhan Yılmaz

Üye (Tez Danışmanı): Doç. Dr. Beytullah Karagöz

Üye : Dr. Öğretim Üyesi İzzet Şeref

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

TEŞEKKÜR

Çalıőmamn ortaya çıkmasında bilgisini esirgemeyen danıőmanım Doç. Dr. Beytullah KARAGÖZ hocama, her konuşması bir kitap itibarı, her yazdığı bir gönöl köőesi yazıtı olan, sabır taşı eőim Ferhat ÖZCAN'a ve onun nefesiyle, sesiyle büyüyen biricik kızım Zeren Duru ÖZCAN'a, varlığımı, eğitim hayatımı borçlu olduğum sevgili babam İbrahim Yıldırım'a, sevgili annem Saliha YILDIRIM'a en içten duygular ile teőekkürlerimi sunuyorum.

ÖNSÖZ

Kitaplar farklı dünyalarda farklı deneyimler yaşatır; kendimizi, başka insanları, hayatları ve diğer yaşanmışlıkları kitaplarla tanırız. Çocuklar da yaşamı kitaplar aracılığıyla deneyimlerler. Bu bağlamda çocukların okuma kültürü edinme süreçlerine katkı sağlamak ve onları nitelikli çocuk yapıtları ile buluşturmak önem arz etmektedir. “Çocuğa göre” hazırlanmış olan yapıtların incelenmesi ve çocuğun dilsel, bilişsel, duyuşsal ve sosyal yönlerden gelişimine olan katkısının belirlenmesi önemlidir.

Kendi içinde birçok türü barındıran çocuk edebiyatının bağımsız bir edebiyat oluşunun “çocuk” kavramının yerleşimi ile doğrudan bağlantısı vardır. Toplumların bilinçlenmesi ve algı seviyelerindeki farkındalığın oluşması ile çocuk edebiyatına olan ilgi artmıştır. Çocuğun kimliğinin inşası sürecinde, yaşamın sadece kendi çevresinden oluşan bir dünya olmadığını kavraması için hayal ve duygu dünyasına dokunmak gerekir. Bu noktada nitelikli sorun odaklı çocuk yapıtları karşımıza çıkmaktadır. Çocuk için yalıtılmış bir yaşam düşünölemeyeceğinden çocuk edebiyatı çocuk okurun yaşama farklı pencereden bakmalarına da yardımcı olur. Aynı zamanda yaşamın içindeki sorunları ele alan yapıtlar çocuktaki “gerçekleri öteleme” fikri yerine, problem çözebilme yetisini güçlendirecektir. Bu yapıtların biçim-içerik unsurları ve kitapların okunabilirlik düzeyleri çocuğa göre olmalıdır.

ÖZET

TÜBİTAK'IN YAYIMLADIĞI SORUN ODAKLI ÇOCUK KİTAPLARININ BİÇİM-İÇERİK VE OKUNABİLİRLİK AÇISINDAN İNCELENMESİ

Özcan, Keziban

Yüksek Lisans, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Beytullah KARAGÖZ

Şubat 2020, xi + 84 Pages

Bu çalışmada TÜBİTAK'ın yayımladığı sorun odaklı 39 çocuk edebiyatı yapıtının biçim-içerik ve okunabilirlik açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma deseninden olan durum çalışması kullanılmıştır. Doküman incelemesi yapılırken yapıtların biçim ve içerik özelliklerinin belirlenmesinde Demircan'ın (2006) geliştirmiş olduğu, yapıtların iç yapı ve dış yapı ölçütlerine yönelik toplam 75 sorudan oluşan; “Kitapların Tasarım ve Düzenleme Özellikleri”, “Kitapların Yazar ve Kitap Bilgileri”, “Kitapların Dil ve Anlatım Özellikleri”, “Kitapların Konu-Plan Özellikleri”, “Kitapların Resimlendirme Özellikleri Nitelikleri” ile incelendiği 5 farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu niteliklere ilişkin veriler SPSS 22 programıyla analiz edilmiş ve ulaşılan sonuçlar yorumlanmıştır. TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının iç yapı ve dış yapı özellikleri ile ilgili elde edilen bulgulara bakıldığında kitapların, bir çocuk kitabında olması gereken iç yapı ve dış yapı ölçütlerini önemli ölçüde taşıdığını göstermektedir. İnceleme sonucunda iç yapı ve dış yapı ölçütlerini saptamakta kullanılan 75 maddeden 57 tanesinin ‘yeterli’ olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla kitapların yeterlilik oranı %76’dır. Bununla birlikte, inceleme sonuçlarında gerek iç yapı gerekse dış yapı ölçütleri açısından kitapların birtakım eksiklerinin olduğu da tespit edilmiştir. Tasarım ve düzenleme özelliklerinden kitaplarda kullanılan puntoların, satır arası boşlukların ve kitap kapağında bulunan resmin kitapta olmamasının yetersiz olduğu görülmüştür. Araştırma konusu sorun odaklı çocuk kitaplarının yazar ve kitap bilgileri incelendiğinde kitaplar içerisinde içindekiler bölümünün olmadığı, çoğunluğunda bilinmeyen sözcükler için sözlük olmadığı, iç

kapakta kitabın yöneldiği yaş grubunun belirtilmediği, kitabın okuma kılavuzunun olmadığı, yazarların tanıtılmadığı, metinlerin bilimsel danışmanlarının olmadığı, yazarların diğer kitaplarının bilgilerinin verilmediği ve tamamında Talim Terbiye Kurulunun onayı olmadığı görölmektedir. İncelenen kitaplarda cümlelerin açık ve anlaşılır olması, bilinmeyen sözcüklerin anlamlarının aynı sayfada verilmesi, paragrafların uzunluğunun yaş gruplarına uygun olması, önemli yerlerin çeşitli yazı tonlarıyla vurgulanması niteliklerinde de yetersizlikler tespit edilmiştir. Aynı zamanda çalışmada, sorun odaklı çocuk kitaplarının okunabilirlik düzeyleri incelenmiştir. Bu kitapların okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesinde Ateşman'ın (1977) Türkçe için Fesih'ten uyarladığı, kelime ve cümle uzunluğunu temel alan formöl esas alınmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda sorun odaklı çocuk kitaplarının okunabilirlik düzeyinin Ateşman tarafından Türkçeye uyarlanmış Flesch Formölü'ne göre kolay ve orta güçlükte olarak değişim gösterdiği belirlenmiştir. İncelenen 39 kitabın 28'inin okunabilirlik düzeyinin kolay, 11 tanesinin de orta güçlükte olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: TÜBİTAK, Sorun Odaklılık, İ Yapı-Dış Yapı, Okunabilirlik.

ABSTRACT

EXAMINING THE FORMAT-CONTENT AND READABILITY OF PROBLEM-ORIENTED CHILDREN’S BOOKS PUBLISHED BY (TÜBİTAK)

Özcan, Keziban

Master’s Thesis, Disision of Turkish Education

Advisor: Assoc. Prof. Beytullah KARAGÖZ

February 2020, xi+ 84 Pages

In this study, the examination of 39 problem-oriented children's literature artworks published by The Scientific and Technological Research Council of Turkey was aimed in terms of format-content and readability. In the research, a qualitative research method, case work has been used. The research method applied in the study is the primary qualitative research method based on document analysis. During literature reasearch, five different data collection tools; 'the design and editing characteristics of the books,' 'author and book information of the books,' 'the language and expression characteristics of the books' and 'the characteristics of the books' which were developed by Demircan (2006) intended for determining the artworks' internal and external structure criterion, containing a total of 75 questions were utilized. Data related to these qualities were analyzed with SPSS 22 program and the obtained results were interpreted. When the findings obtained regarding the internal and external structure characteristics of the problem-focused children's books published by TÜBİTAK are examined; It shows that the books carry most of the internal and external structure criteria that should be in a children's book. As a result of the examination, 57 of the 75 items used to determine the internal and external structure criteria were found to be 'sufficient. Therefore, the qualification rate of the books is 76%. However, it has also been found that there are some deficiencies in terms of both internal and external structure criteria with research results. Among the design and editing features, inadequacies are detected that the fonts used, the spaces between the lines, and the picture on the book cover are not in the book. When the author and book information of the problem-oriented children's books are examined; there are no tables of contents in the books, there are no dictionaries for unknown words in the majority of the books, the age groups on which the book is directed are not indicated on the inner covers, the

books do not have reading guides, the authors are not introduced, the scientific advisors of the texts are not given, and the information of the other books of the authors are not given. None of them have the approval of the Board of Education. In the books examined, inadequacies that the sentences were clear and comprehensible, the meanings of unknown words were given on the same page, the length of the paragraphs was appropriate for the age groups, and the essential places were emphasized with various writing tones were found. At the same time, the study examined the readability levels of problem-oriented children's books. Determining the readability levels of these books was based on the formula, which was adapted from Flesch for Turkish by Ateşman, grounding on the word and sentence lengths. As a result of the evaluations, it was determined that the readability level of the problem-oriented books varies between easy and moderate levels, according to the Flesch Formula adapted to Turkish by Ateşman. Of the 39 books examined, 28 were found to be easy to read, and 14 were moderately difficult to read. It was concluded that 39 of the books were narrative text, and 28 of the 39 books that were narrative in terms of readability were easy, and 11 of them were of medium difficulty.

Keywords: TÜBİTAK, Problem-Oriented, Internal-External, Readability

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
JÜRİ İMZA SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLO LİSTESİ.....	xi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem	3
Amaç	4
Önem	5
Sayıtlar	7
Sınırlılıklar	7
Tanımlar	7
BÖLÜM II	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
Çocuk Edebiyatı	9
Çocuk Edebiyatı Yapıtları Oluştururken Dikkat Edilecek Hususlar	10
Çocuk Edebiyatı İhtiyacı	14
Çocuk Edebiyatı Türleri	15
Resimli Çocuk Edebiyatı Yapıtları.....	15
Okuma Kültürü Edinme Bağlamında Çocuk Edebiyatının Rolü ve İşlevi.....	17
Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocukluktan Yetişkinliğe Geçiş Sürecine Etkisi.....	19
Sorun Odaklılık	20
Çocuk Edebiyatının Bir Kolu Olarak Sorun Odaklılık.....	22
Sorun Odaklı Çocuk Yapıtlarının Taşınması Gereken Özellikleri.....	24
Sorun Odaklı Çocuk Yapıtlarının Çocuk Tarafından Okunmasının Faydaları	25
Sorun Odaklı Çocuk Yapıtlarının Yetişkinler Tarafından Okunmasının Faydaları	26
Sorun Odaklı Çocuk Yapıtlarının Okuma Alışkanlığına Katkısı	27

Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının İç (İçeriksel) ve Dış (Biçimsel) Yapı Özellikleri	28
Dış Yapı.....	28
İç Yapı	31
Okunabilirlik	36
İlgili Araştırmalar.....	39
BÖLÜM III.....	41
YÖNTEM	41
Araştırmanın Modeli	41
Verilerin Toplanması ve Analizi.....	41
Materyal/İncelenen Dokümanlar	41
Kullanılan Dokümanlar İle İlgili Süreç	43
Yapıtların Biçim-İçerik Özelliklerini Belirleme ve İnceleme Süreci.....	43
Yapıtların Okunabilirlik Düzeyini Belirleme Süreci.....	44
BÖLÜM IV.....	47
BULGULAR.....	47
BÖLÜM V	70
TARTIŞMA.....	70
BÖLÜM VI.....	73
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	73
Sonuçlar.....	73
Kitapların Tasarım ve Düzenleme Özelliklerine Ait Sonuçlar.....	73
Kitapların Yazar ve Kitap Bilgileri Özelliklerine Ait Sonuçlar	73
Dil ve Anlatım Özelliklerine Ait Sonuçlar	74
Konu-Plan Özelliklerine Ait Sonuçlar.....	75
Resimlendirme Özelliklerine Ait Sonuçlar	75
Okunabilirlik Düzeyine Ait Sonuçlar	76
Genel Sonuçlar	76
Öneriler	76
KAYNAKÇA.....	77
EKLER	
Ek 1.Özgeçmiş.....	84

TABLO LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun odaklı Kitaplara İlişkin Bilgiler.....	41
Tablo 2. Ateşman Okunabilirlik Formülünde Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Sayısına Göre Sınıflandırılması.....	45
Tablo 3. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Tasarım ve Düzenleme Özellikleri.....	47
Tablo 4. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının, Tasarım ve Düzenleme Özelliklerine Göre Yetersizlik Tespit Edilen Maddelerinin, Yaş Gruplarına Göre Analizi.....	48
Tablo 5. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Yazar ve Kitap Bilgileri.....	49
Tablo 6. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının, Yazar ve Kitap Bilgileri Özelliklerine Göre Yetersizlik Tespit Edilen Maddelerinin Yaş Gruplarına Göre Analizi.....	51
Tablo 7. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Dil ve Anlatım Özellikleri.....	52
Tablo 8. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının, Dil Ve Anlatım Ölçütlerine Göre Yetersizlik Tespit Edilen Maddelerinin Yaş Gruplarına Göre Analizi.....	54
Tablo 9. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Konu-Plan Özellikleri.....	55
Tablo 10. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Resimlendirme Özellikleri.....	56
Tablo 11. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri	57
Tablo 12. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Yüzdeler Dağılımı.....	60
Tablo 13. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Alt Boyutlara Göre Yeterlilik Ortalamaları ve Okunabilirlik Düzeylerinin Analizi.....	60

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bireyin çocukluktan itibaren dış dünya ile bağlantısını nitelikli yapıtlar sağlar. Okuma edinimi çocuğun kendi iç dünyasını da tanımasına yardımcı olur. Yaşamı öğrenmesi tanıştığı yapıtlarla kolaylaşır, bu yapıtlar ona rehberlik eder, onu cesaretlendirir. Çocuğun ilerideki yaşamında sorumluluk ve karakter sahibi, üretken ve karşılaştığı problemlere karşı çözüm üreten bir birey olması için bebeklik ve çocukluk yılları çok önemlidir. Gelecekteki yaşamının nasıl devam edeceğini ömrün ilk yılları belirler (Zengin, 2017). Bu nedenle ömrün ilk yıllarında çocuğun yaşamına dokunan ve sonraki hayatına iz bırakabilecek bir etki gücüne sahip nitelikli sorun odaklı çocuk edebiyatı yapıtları ile çocuk okur karşılaşmalıdır. Eğitimcilerin, ailelerin ve eğitim politikalarında belirleyici rol oynayan devletin eğitim ve çocukla ilgili kurumlarının çocuklara kimlik ve kişilik kazandıracak yapıtların içeriklerine ve diğer niteliklerine dikkat etme sorumluluğu vardır.

“Çocukların ilgi ve gereksinmelerine seslenen dilsel çevreler, oluşturma sürecinde çocuklar için sanatçılar tarafından hazırlanmış öğretici ve yazınsal kitaplar önemli bir sorumluluk üstlenir” (Sever, 2018, s. 11). Sorun odaklı yapıtlar eğitim ve sanat yoluyla çocukların gerçeklik algısını değiştirebilecek güçtedirler. Yaşamda karşılaşılan sorunların çocuk tarafından kavranması, çocuğun toplumsal düzene ayak uydurması ve çocukluk sonrası dönemde ise bu düzene katkı sağlaması nitelikli sorun odaklı çocuk kitaplarını okumaktan ve okuduğunu yorumlayabilmekten geçecektir.

Çocuk edebiyatı, çocukların bütüncül gelişimini desteklemeyi, okuma becerilerini geliştirmeyi, yaşam deneyimlerini genişletmeyi ve onları karşılaşılabilecekleri farklı yaşam olaylarına hazırlamayı hedeflediğinden nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları, çocukların içinde buldukları gelişim evresinin beraberinde getirdiği uyum sorunları ile baş edebilmeleri için yol göstericidir (Gönen, 2016). Yaşadıkları topluma uyum sağlamada ve evrensel dünyaya kapı açmada kullanılacak yolları ararken önüne çıkan engelleri nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarından almış olduğu çözüm anahtarları ile aşacaklardır.

Çocuğa olumlu davranışları verebilmek için sorun odaklı yapıtlardan faydalanılabilir. Çünkü sorun odaklı çocuk edebiyatı yapıtları yazınsal kurgular aracılığıyla çocuğun farklı davranışını tanımasını, çeşitli yönlerden sorgulamasını, böylece insanlık durumlarına duyarlık geliştirmesini sağlar (Uslu, 2019). Bu noktada karşımıza çıkan sorun odaklı yapıtlar, tematik olarak çocuğu yaşama hazırlama görevi de üstlenirler. Kahramanlarla kendini özdeşleştiren çocuk yaşamın acı ve tatlı yanlarını da kavrar (Aytekin, 2008).

Bu yapıtların okunabilirlik düzeyleri ve çocuğun bilişsel düzeyine uygun işlenmiş tematik sorun odaklılık kavramları çocuğun toplum içindeki duruşunu perçinler ve hatta duygusal zekasını (eq) yükseltir. Okul öncesi dönemde bu yapıtlarla haşır neşir olan çocuk her zaman diğerlerinden bir adım önde olacaktır (Dursunoğlu, 2017). Okuma edinimini erken çocukluk döneminden itibaren kazanan bireyler ilerleyen yaşlarda bilgiyi kullanmayı da öğrenir.

Çocuğa göre yapıtlar oluşturmanın temel değişkenlerinden biri, yapıtın yazınsal ilkelere uygun olması gerektiğidir. Çocuk edebiyatı yapıtlarında kurmaca bir gerçekliğin, iletide örtüklüğün, sezinletme ve duyumsatmanın yansıtılarak söz ve sözcük öbeklerine farklı anlamların yansıtılması durumu yazınsal ölçütlerle ilgilidir. Burada aynı zamanda okunabilirlik kavramı karşımıza çıkar. Çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken yazınsal ölçütler, çocuğun yaşama ve insana dönük deneyimlerini zenginleştirmesi, duyarlık kazanması ve kurmaca bir gerçeklik içinde serüvene çıkması için gereklidir. Bu serüvende çocuk, sanatçının dilsel ve görsel metin aracılığıyla verdiği iletilerle düşünür, düş kurar ve onlara ortak olur. Bu ise iç ve dış yapı ilişkisinin önemini göstermektedir (Kirazlı, 2018).

Nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtında, iç-dış yapının güçlü olması anlamsal ve estetik boyutlarda yapıtı destekler. Okumaları anlamlı hale getirir (Kırkgöz ve Diken, 2019). Resimli bilgilendirici metinler ve öykü yapıtları, çocuk için yazılı edebiyatın başladığı yapıtlardır. Bu sebeple çocuğun gelişim özelliklerine uygun konu ve uzunlukta metin ve metinler ile uyumlu resimlerin kullanıldığı yapıtlar olmalıdır. Bu kitaplar hayal gücünü geliştirirken aynı zamanda yeni şeyler öğretmelidir (Yazıcı, Yıldız ve Durmuşoğlu, 2018). Bu bağlamda sorun odaklı çocuk edebiyatı yapıtlarının iç-dış yapı özellikleri ve okunabilirliğinin belirlenmesi önemlidir.

Çalışmada; sorun odaklı 39 çocuk kitabının biçim, içerik ve okunabilirlik bağlamında çocuğa göreliği ve okuma kültürü edindirme hususunda sorun odaklı çocuk yapıtlarının rolü tartışılacaktır. Çünkü sorun odaklı yapıtlar, hem çocukların okuma kültürünü geliştirir hem de onların görmezden gelinen dezavantajlı bireyler, olgular, durumlar konusunda farkındalık edinmelerini sağlar.

Problem

Çocuk olmak, bir insanın yaşam serüveninin belki de en zor evresidir. Hem doğacağı toplumu hem de aileyi seçemeyen bireyin tüm yaşamının şekillendiği bu dönemde, kendisine isabet edecek kişi ve olayları değerlendirme, istememe, doğrusuna karar verebilme, doğru olduğunu düşündüğünü yapabilme gücü maalesef belli bir yaşa ve güce kadar hem yasal hem de kültürel olarak mümkün değildir (Yıldız, 2019). Bu noktada sorun odaklı nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları ile karşılaşmaları önem arz etmektedir. Çünkü çocuk yapıtlarında temel amaç eğitmek olmasa da çocuğu hayatta karşılaşılabileceği birtakım olay ve durumlara karşı hazırlama görevi de üstlendiği söylenebilir (Yakar, Yılmaz ve Yılmaz, 2019). Ailenin eğitim düzeyi, çocuğa eğitim verme ve onu hayata hazırlama imkanları, bu imkanları sunabilme, sorun çözmede rehberlik edebilme yetkinlikleri ve çocuğun kendi yaşantısı ile elde edebileceği hayatta karşılaşılabileceği birtakım olay ve durumlara karşı hazırlanma imkanlarının çok üstünde imkânlar sunabilecek olan çocuk edebiyatı kitapları, çocuğu hayata hazırlamada çok büyük rol üstlenebilir. Olumlu anlamda bu rolü üstlenmeye uygun olan çocuk edebiyatı yapıtları, yanlış bilgiler vererek veya yanlış yönlendirmelerde bulunarak telafisi imkânsız çok büyük tahribatlara da kapı aralayabilirler.

Çocuk edebiyatı yapıtları günden güne önem kazanan bir konu olup söz konusu yapıtların daha nitelikli bir düzeye ulaşması için önemli çalışmalar yapılan bir alandır. Okuma kültürünün kazanılmasında önemli bir uyarıcı olan çocuk yapıtları, okuma alışkanlığına giden yolda önemli bir kilometre taşıdır.

Farkındalıklar arttıkça çocuktaki dil gelişimi de artmaktadır. Elbette aynı zamanda ebeveynlerdeki yapıt seçme yetisi de gelişmektedir. “Ben, çocuk ve gençlerin; bebeklik döneminden başlayarak onlara özgün birer dil çevresi yaratan, Türkçenin anlam kurma yaratıcılığını duyumsatan kitaplarla buluşma sıklıklarına koşut olarak dillerini geliştirebileceklerini insan ve yaşam gerçekliğini anlayabileceklerini, duyma ve

düşünme evrenlerini yetkinleştirebileceklerini düşünüyorum.” diyen Sever (2019, s. 29) aslında bu sözü ile sorun odaklı yapıtlarla çocukların karşılaşılabileceğinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır.

Sorun odaklı nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları çocuğun yetişkin olması yolunda onun en büyük destekçisi olacağından bu yapıtlarda konu edinilen çalışmalar önem arz etmektedir. Çocuk kitaplarında sorun odaklılık, iç-dış yapı ölçütlerinin incelenmesi ve okunabilirlik önemli unsurlardır. Bilindiği kadarıyla bu konuda yapılan bir araştırma bulunmamaktadır. Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde, içeriğinde sorun odaklılığı, okunabilirliği, iç-dış yapı özelliklerini aynı anda ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, TÜBİTAK’ın yayımladığı sorun odaklı 39 çocuk edebiyatı yapıtının iç ve dış yapı özelliklerine ve okunabilirlik düzeylerine bakarak bu kitapların çocuklar açısından uygunluk derecesini tespit etmektir. Çocuk yapıtlarının öğretici değil eğitici bir özelliği vardır. Bu yapıtlar hem çocuğa hem de ebeveynlere bilgiyi sezdirir. Çünkü okuma kültürünün çocukta yerleşmesi küçük yaşlarda aile içinde ve okul sıralarında verilen eğitim ile gerçekleşir. (Dilidüzgün, 2018). Sanatçı duyarlılığıyla yaratılmış çocuk edebiyatı yapıtları, çocuğun dilsel gelişimine de büyük katkılar sağlamaktadır (Susam, 2019). Çocukla yakınlık kurması açısından çocuk edebiyatı, dil, biçim, içerik ve konu bakımından da önemlidir. Bu bağlamda sorun odaklı yapıtlar ise çocukla toplumsal bağın oluşmasında diğer çocuk yapıtlarından daha etkili olmaktadır. Bu yapıtlarda kurulan dünya ile çocuk gerçekliği harmanlanır.

Bu yüzden sorun odaklı çocuk edebiyatı yapıtları aynı zamanda çocuğu kitap okumaya alıştırmaya sürecindeki en önemli kaynaklardır. Elbette öncelikle çocuk nitelikli yapıtlarla tanıştırılmalıdır. Bu yapıtlar çocuğun sanatsal zevkle ilk tanışıklığıdır; onu yorumlar, öğrenir ve düşünür. Çocuk kitapları aynı zamanda iyi bir ana dil kavraticisidir. Bu yapıtlarda dikkat edilmesi gereken en önemli husus “çocuğa görelilik” ilkesi ile yazılmış olmalarıdır (Anaz, 2018).

Ele alınan 39 TÜBİTAK kitabı da bu doğrultuda içerik barındırdığından seçilmiş ve hizmet ettikleri alan doğrultusunda incelenmişlerdir. Sorun odaklı bu yapıtların iç-dış yapı ve okunabilirlik düzeylerinin incelemeleri de bu amaç doğrultusunda yapılmıştır.

Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

- ✓ TÜBİTAK'ın yayımladığı sorun odaklı çocuk kitapları, dış yapı (tasarım ve düzenleme, yazar ve kitap bilgileri) ölçütleri yeterli midir?
- ✓ TÜBİTAK'ın yayımladığı sorun odaklı çocuk kitapları, iç yapı (dil-anlatım, konu, plan ve resimlendirme) ölçütleri yeterli midir?
- ✓ TÜBİTAK'ın yayımladığı sorun odaklı çocuk kitaplarının zorluk seviyesi (okunabilirlik) nedir?

Önem

Çağdaş insan yetiştirme sürecinde çocuk edebiyatının başat bir rolü vardır. Çocuk edebiyatının temel işlevi, çocuğun bireysel gelişimine ek olarak toplumsal gelişimini de desteklemektir (Susam, 2019). Çocuklarda okuma edinimini bir alışkanlığa dönüştürebilmek, onları çok erken yaşlarda biçim ve içerik açısından kendi düzeylerine uygun yapıtlarla tanıştılabilmekle doğru orantılıdır. Birbirine koşut biçimde kazanılan birbirini tümleyen ve besleyen temel dilsel becerilerimizdir. Okuma kültürünün temelini oluşturan dinleme becerisi kazanıldıktan sonra bu beceriler kazanılmaya başlanır (Sever, 2018). Çocuk edebiyatı yapıtlarında okunabilirlik düzeyi okuma edinimi için önemlidir. Okuma gibi dinleme de anlama amaçlı bir etkinlik olduğundan, kelime ve cümle uzunluğuna dayanan okunabilirliğin dinlemeyi de etkileyebileceği düşünülebilir. Bu sebeple çocuk edebiyatı metinlerinin okunabilirliğinin ölçülmesi önemlidir (Çeçen ve Aydemir, 2011).

Bundan dolayı okumaya yönelik beğeni, merak, ilgi ya da istek oluşturmak, çocuğun “okuma” edinimine özgü kişisel tanımlarında ve okuma becerilerinin gelişmesinde önemli bir rol üstlenir (Batum, 2019). Bu bağlamda kimi yapıtlar, biçim ve içerik açısından çocuğun ilgisini çekmeyecek durumda ve okunabilirlik düzeyi çocuğa uygun değilse, okuma ilgisi ve sevgisi kazandırmadığı gibi, tam aksine çocuğu okuma ediniminden tamamen uzaklaştırabilir. Bu çalışma TÜBİTAK'ın yayımladığı sorun odaklı çocuk kitaplarının biçim, içerik ve okunabilirlik ölçütlerine uygunluğunun belirlenmesi açısından önem arz etmektedir.

Çocuk ve gençlik edebiyatı yapıtları sayesinde değinilmesi zor konulara değinilir, bilgilendirme yapılır. Bu konularla ilgili farkındalık sağlanır. Edebiyatın

topluma sunduğu anlaşılma kolaylığı tarihsel süreç içerisinde milletleri görünür kılmıştır. Hem yazarlar hem de yayınevleri çocuğa görelilik ilkesini benimseyen yapıtların toplumla buluşmasında çaba gösterirler (Bulut, 2010). Sanatçıların kaleme aldığı çocuk edebiyatı yapıtları istek ve gereksinimlerine göre olduğundan çocuğun dilsel gelişiminde önemli yer tutarlar (Sever, 2015).

Sorun odaklı yapıtlar ise çocuklarla ilgili meselelere değinirken hem bilgilendirir hem de bu konulara ışık tutarlar. Bu anlayışla (sorun odaklılık) yazılmış yapıtlara daha çok yer verilmelidir (Dilidüzgün, 2018). Sorun odaklı çocuk kitapları çocukların yaşamda karşılaşılabileceği sorunları deneyimlemelerini sağlar. Bu kitaplar, çocuk ile sorun arasında köprü kuracak nitelikte kitaplardır. Yazınsal duyarlılık içermeleri gereken bu kitaplar çocuğa dil bilinci ve okuma zevki de kazandırır.

“Gelecek kuşakların yetişmeleri konusundaki duyarlılık, çocukların eğitime verilen önemin göstergesidir. Yeni kuşakların estetik (beğeni) düzeyinin akıl ve ahlak öncülüğünde yükseltilip güçlendirilmesi, eğitimin en başat sorumluluklarından” (Karagöz, 2018, s. 1765).

“Çocuk-kitap-yazınsal iletişim kavramlarının irdelenmesi önemlidir. Bu kavramlar ile çocuk yetiştirmek arasındaki ilinti tartışılmayacak şekilde somuttur. Nitelikli bireylerden bahsederken onların ‘eğitilmiş, becerileri yetkin, yaratıcı ve toplumsal meselelere duyarlı’ olarak yetiştirilmeleri gerekir” (Sever, 2006, s. 21). Bu süreçte de aile ve okula büyük sorumluluklar düşmektedir

Sorun odaklı çocuk kitaplarında farklı yaşam deneyimleri sunulmaktadır, bu kitaplarda çocukların sorunları kendi yaşamlarıyla bağdaştırarak çözdükleri görülmüştür. TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı kitaplar çocuğun duygularını örseleyerek, aşındırarak ya da zorla değil yaşına ve gelişimine uygun anlatılarla geliştirmesi açısından önemlidir. Çalışmanın önemi burada da öne çıkmaktadır.

Sayıtlar

- ✓ Çalışmamızda kullanılan iç yapı ve dış yapı ölçütlerinin incelenen kitaplarda aranan değerleri ölçebileceği,
- ✓ Çalışmamızda kullanılan okunabilirlik formülünün incelenen kitaplarda aranan değerleri ölçebileceği,

Sınırlılıklar

Çalışmamız, ulaşılan kitaplar içerisinde TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı 39 (otuz dokuz) adet çocuk kitabı ile sınırlıdır.

Tanımlar

Çocuk: Oyun çağı olarak da adlandırılan ilk çocukluk çağı, 2-6 yaş arasını içermektedir. İkinci çocukluk çağı ise 6-10 veya 6-12 yaş arasını kapsamaktadır. Bu çağa okul çağı da denmektedir. 10-13 veya 12-14 yaşlarını kapsayan son çocukluk çağı ise erinlik çağıdır (Oğuzkan, 2010).

Edebiyat: Arapça “edeb”ten kaynaklanan edebiyat kelimesi, başlangıçta farklı anlamları olmakla birlikte daha sonra söz söyleme ve ifadeyle ilgili her türlü çalışmanın genel adı olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise dille gerçekleştirilen güzel sanat etkinliklerine ve eserlerine verilen genel addır. Burada asıl olan edebî metindir (Aktaş, 2009).

Çocuk Edebiyatı: “Çocuk edebiyatının temelini çocuk yapıtları oluşturmaktadır. Bu yapıtlar çocuklara anadilin güzelliğini hissettirir. Yine bu yapıtlar okul öncesi dönemden başlar ve çocukları renk ve çizginin estetik diliyle tanıştırır” (Sever , 2015, s. 32).

Sorun Odaklılık: Okurun hayatında önem taşıyan değerlerin, sorunların konu edilmesidir (Şirin, 2007).

İç Yapı: Çocuk edebiyatı yapıtlarındaki konu, kurgu, karakter, anlatım ve dil özelliklerinin tümü (Demircan, 2006).

Dış Yapı: Çocuk edebiyatı yapıtlarındaki boyut, kağıdın cinsi, sayfa düzeni, yazı büyüklüğü, ciltleme, kapak ve resimleme ölçütlerinin tümüdür (Ural, 2013; Sever, 1995).

Okunabilirlik: Bir metnin okuma güçlüğüünün birtakım matematiksel formüller aracılığıyla hesaplanmasıdır (Ülper, 2010).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çocuk Edebiyatı

Alanyazın çalışmalarında çocuğun birey kimliğini göz önünde bulunduran farklı yaklaşımlar sergilenmiştir. Edebiyatın bir parçası olan çocuk edebiyatı, Sever'e (2012, s. 17) göre: "İlk çocukluk döneminden başlayıp ergenlik sürecini de kapsayan bir yaşam döneminde, çocukların dil gelişimi ve anlama seviyelerine göre, duygu ve düşüncelerini sanatsal özelliği olan dilsel ve görsel mesajlarla zenginleştiren, beğenilerini artıran yapıtların genel adıdır.

Çocuk edebiyatı çocuk ve edebiyata yönelik ilgilerin tümünü yansıtır. Çocuk edebiyatının gerçekleşmesini sağlayan bu sınırlılıklar çocuk edebiyatı kültürünün başlığını oluşturur (Şirin, 2000). Çocuk edebiyatı; çocuğun kendi içinde oluşturduğu hayal dünyasına uygun, severek ve isteyerek okuyabildiği yapıtlardan oluşmalıdır. Çocuk için yazılan yapıtların taşınması gereken özellikler ve bu yapıtlarla ilgili unsurlar çocuk edebiyatı olarak değerlendirilmektedir ve çocukluk dönemindeki okuma sürecini de belirlemektedir (Çiftçi, 2013). Çocuğun hızlı gelişim sürecinde onun bilişsel, duyuşsal ve toplumsal yönünü destekleyecek nitelikli ürünlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Çocuğun hayal dünyasını zenginleştiren, öğretici, yaş ve gelişim durumuna uygun, barındırdığı resimlerle uyumlu yapıtlara da yine çocuk edebiyatı yapıtları denmektedir (Yazıcı, Yıldız ve Durmuşoğlu, 2018). Kısacası çocuğun ergenliğe geçiş sürecinde okuyabileceği ve o dönemin evrenini kapsayan edebiyat türüne çocuk edebiyatı denir. Geçiş edebiyatı da denilen bu eserler yaş, ilgi ve beklentilere uygun olmalıdır. Bu tip yapıtlar bir hobiden çok bir ihtiyaç olmuştur (Aytekin, 2016). Çocuk edebiyatı kavramı alanında uzman kişiler tarafından farklı farklı açıklanmaktadır. Önemli olan bu yapıtların çocuğun hayal dünyasına hitap etmesi, estetik olması, kelime dağarcığını desteklemesi dolayısıyla çocuğun ana dilini geliştirebilecek nitelikte olmasıdır.

Çocuk ve çocukluk, çocuk edebiyatının temel kaynağıdır. Çocuğun hayal dünyasına, duygularına, düşünme şekline, ilgilerine, dikkat ve algılarına uyan bir edebiyattır. Yapıtlar kullanılan dil, kahramanlar, olaylar ve düşünceler çocuğun hayal

dünyasına göredir. Çocuğun ilgisini kolaylıkla çekebilen bu yapıtlar, onların okuma alışkanlığı kazanmasında çok etkilidir (Şirin, 2007).

Çocuk edebiyatı, edebiyatın taşıdığı tüm özellikleri içinde barındırır. Bununla birlikte bu edebiyatta eğitcilik ön plandadır fakat amaç sadece eğitmek değildir. Çocuğun dil becerisini, hayal gücünü ve yaratıcı düşünme yeteneğini geliştirmek de bu türün başlıca amaçlarındandır. Bu türde eserler veren bütün yazar, çizer ve şairlerin en çok dikkat ettikleri nokta, eserlerinde çocuğa görelilik ilkesinden sapmamaktır (Şimşek, 2014). Çocuğa görelilik ilkesine uygun yapıtlar çocuk okur tarafından değer görmekte ve okuma hevesi uyandırmaktadır.

Görüleceği gibi çocuklar için yazılmış yapıtlarla yetişkinler için yazılmış yapıtlar arasındaki en önemli fark; çocuklara yönelik yapıtlarda dilin açık ve anlaşılır olması, konunun bilişsel düzeye uygun seçilmesi ve o konunun yapılandırılması, toplumsal, çevresel ve kültürel zenginliklerin çocuğa uygunluk ilkesi doğrultusunda aktarılması önem arz etmektedir. Bu yazım esnasında gereken özenin gösterilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra metinlerin içerik ve resimlerin birbiriyle uyumlu olması da önemli unsurlardandır. Bu bağlamda çocuk yapıtları bir bütün olarak düşünölmelidir.

Çocuk Edebiyatı Yapıtları Oluştururken Dikkat Edilecek Hususlar

Bu yapıtların önemini kavramak için akademik çalışmalara bakmak gereklidir. Bu doğrultuda çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkeleri, çocuk edebiyatı yapıtı oluştururken çok önemlidir. Bu yapıtların uygun dil ve anlatıma sahip olması kadar, pedagojik, görsel ve toplumsal normlara da uygun olması gerekmektedir. Bu yapıtların çocuğa hitap ettiği için özgün ve nitelikli olması beklenmektedir. “Bu alanda yapıt veren sanatçılardan estetik dile dayalı ve sahici bir tutum sergilemeleri beklenir. Aksine basit, çocuksu ve ilkel bir yaklaşım sergilenmemelidir” (Şirin, 2016, s. 59).

Çocuk kitaplarında işlenen konular sayesinde, çocukların hayata bakış açıları geliştirilebilir. Ayrıca yaratıcılıkları, merak ve keşfetme duyguları da geliştirilir. Bu kitaplar çocukların kelimelerle tanıştığı ve yeni kelimelerin çocuğa öğretildiği yerlerdir. Dolayısıyla çocuğun yaş ve gelişim düzeyini üzerindeki bu yeni kelimeler, kitapların arkasında oluşturulabilecek küçük bir sözlükle çocuğa öğretilir. Yine bu kitaplarda

kullanılan resimlerin açık, anlaşılır ve konuya uygun olmasına ve sanatsal değer taşımaya özen gösterilmelidir. (Gönen, Uygun, Erdoğan ve Katrancı, 2012).

Yazım ve resimlendirmenin iyi olması için dikkat edilmelidir. Bu sebeple, okul öncesi eğitim ve çocuk gelişimi alanı uzmanları, edebiyat alanı uzmanları, ressam ve tasarımcılar, bu kitapların oluşturulmasında beraber hareket etmelidir. Çünkü bu kitaplar çocuğun gelişimi ve öğrenmesi açısından çok önemlidir (Gönen ve diğerleri 2012).

Çocuk edebiyatı yapıtları kaleme alınırken çocuğun yapısına uygun şekilde oluşturulmalıdır. Çocuk kitapları çocuğun tabiatını bozmayacak ve dünyasına aykırı gelmeyecek formda olmalıdır. Bu kitaplar çocuğu geliştirmelidir. (Yalçın ve Aytaş, 2014). Aynı zamanda bu yapıtlar çocuğun katılımcı olmasını da sağlamalıdır. “Böylelikle çocuk için üretilmiş edebiyat ürünleri, yeryüzünde çocuğun iyiliğini gözetmek, esenlik ve saygınlıklarını pekiştirmek yolunda önemli bir görevi yerine getirmiş olurlar. Bu o metinlerin önemli bir görevidir. Söz konusu bu görev çocukların davranışsal duygusal sorunlarla baş edebilme ve bu sorunları çözebilme açısından etkili bir kaynak olmalıdır. Dolayısıyla bu metinler, çocukların davranışsal ve duygusal sorunlarla baş etmeleri açısından rehber olmalıdır” (Karagöz, 2015a, s. 489).

Çocuk edebiyatı, çocuklar için hazırlanan metinleri içerisine alır. Bu yüzden bu edebî tür içerisinde oluşturulan eserler, çocuk bakışı, çocuğa görelilik ilkesi ve çocuk gerçekliğine uygun olmalıdır (Şirin, 2016, s. 32). Çocukla ilgili bakışı ihmal eden, çocuğa göre olmayan bir yapıtın çocuk gerçekliğine uygun olması ve çocuklar tarafından benimsenmesi mümkün olmaz. Son yıllarda Türkiye’de çocuk edebiyatı ürünü olma iddiası ile yayımlanan sayıda çocuk yapıtının kısa ömürlü oluşunun temel sebeplerinden biri budur.

Çocuğa görelilik ilkesi çocuk edebiyatı yapıtlarının en önemli unsurlarındandır. Çocuğun dünyasına dokunması ve onun diliyle kurgulanan olayların verilebilmesi açısından bu ilkeler yapıtlara uygulanmalıdır. Bu amaç doğrultusunda kaleme alınan yapıtlar çocuğun fikirlerini, mutluluğunu ve aynı zamanda korkularını ele alırlar. Bunlar yaşamın realitelerini çocuksu değil “çocuğa göre” bakış açısı ile verir (Aytekin, 2016).

Çocuğa görelilik ilkesi, çocuk edebiyatının en temel ilkelerinden biri olduğundan ortaya konulan yapıtların, çocuğun ilgi, ihtiyaç, hayal dünyası ve diline uygun olması beklenir. Yani çocuğa görelilik, hem içerik hem de biçim alanlarını kapsamaktadır. Bu nedenle bu alanda ortaya konan yapıtlar bu ilkeyi barındırmalıdır. Günümüzde çocuk edebiyatı ürünlerinin biçim özelliklerinin en az içerik kadar önemli olduğuna dair farkındalık artmış ve bu yüzden editörler, çizerler ve çocuk kitaplarının biçim alanıyla ilgili katkı sunan tüm taraflar artık yazar ve şairler kadar çocuk edebiyatının öznesi durumuna gelmiştir.

Çocuk edebiyatı yapıtları duygusal, kültürel, sosyal, dil ve kişilik gelişimi ve bunun gibi birçok yönden çocuğun gelişimini sağlamaya yardımcı olan en önemli araçlar olduklarından ve çocuğa görelilik ilkesine göre kaleme alındıklarından bu ve benzeri özelliklerinden dolayı yetişkinler için yazılmış olan yapıtlardan ayrılır. Konu, biçim ve konunun anlatım tarzı açısından farklılıklar gösterir.

Çocuğa görelilik ilkesine uygun yapıtlar verilirken yazarın çocuk dünyasını iyi bilmesi gerekir. Oluşturulan dünyanın, çocuğun hayal dünyasıyla örtüşmesi, yazım dilinin çocuğun seviyesi basitliğinde ve sadeliğinde olması beklenir. Çocuk edebiyatında dilin etkili, doğru ve güzel kullanılması, hayal gücünü geliştirmesi gerekmektedir (Enginün, 2006). Çünkü çocuk olmanın gereği olarak, düşünce, duygu ve dil gelişimleri yetişkin insanlardan farklıdır. Bu ilkeye uygun hazırlanmayan yapıtların, çocuklar nazarında bir karşılığı yoktur. Bu tip kriterlere uygun hazırlanmayan yapıtlar, çocuklardaki okuma sevgisini olumsuz etkileyebilir (Şirin, 2012).

Çocuğun düşünme şekline göre yapıt verebilmek olayları basite indirgemek değildir. Onun seviyesine uygun eserlerin çocukların dejenere duygular içerisine girmesine olanak tanımamalıdır (küçümseme, küçük düşürme vb.). Çocuk edebiyatı yapıtları ile yetişkin edebiyatı yapıtlarının aynı değerde oldukları hatta çocuklar için yazılan eserlerin daha önemli oldukları su götürmez bir gerçektir (Dursunoğlu, 2017, s. 32).

Çocukların anlayacağı dilden, onların hayal dünyasına hitap eden yapıtlar ortaya koyabilmek için de çocukların iyi tanınması ve dünyaya çocuk gözüyle bakılması lazımdır. Bu yapıtlar çocuğun dünyasını anlatmalıdır. Dolayısıyla, bu türde bir yapıt meydana getirirken yapıtın çocuğun dil yapısına, hayal dünyasına, ihtiyaç ve

beklentilerine uygun olmasına dikkat edilmelidir. Yine bu yapıtlar çocuğa kitabı ve kitap okumayı sevdirmeli, yaratıcı düşüncelerini geliştirebilmelidir (Gönen, 2012).

Sonuç olarak çocuğa görelilik, çocuk bakışı ve çocuk gerçekliği ilkeleri çocuk edebiyatı yapıtları açısından o kadar önemlidir ki önemsenmediklerinde çocuğun gelişimine katkı göstermekten ziyade onun gerilemesine ve düzeltilmesi mümkün olmayan hasarlara yol açabilirler (Turan ve Taşgın, 2018).

Çocuk yapıtları çocuğa görelilik, çocuk bakışı ve çocuk gerçekliğini barındırırken çocuklara insanlığın temel ahlak ilkelerini benimsetmeli, onlara okumayı sevdirmeli, çocukların yaşantılarında ve gönül dünyalarında mevcut olan güzellikleri de daha çok zenginleştirmelidir.

Nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken özelliklerden bazıları da şunlardır:

- ✓ Yapıtlar çocuğa direkt nasihat etmek yerine, onların anlama kapasitelerini artırmalı ve seviyelerine uygun oluşturulan kurguları fark etmelerini sağlamalıdır.
- ✓ “Bu yapıtların amacı çocuğa öğüt vermek, doğrudan öğretmek değildir. Bu yapıtlar çocukların kendilerini, yaşamı ve insanı tanıyabilmelerini sağlamalıdır” (Sever, 2015, s. 98).
- ✓ Yapıtlar ilgi çekici de olmalıdır çünkü çocuk okur ilgisini çekmeyen bir yapıt ile karşılaştıktan sonra okuma edinimine karşı ilgisini kaybedebilir.
- ✓ Yapıt çocukların çocukça ihtiyaçlarına cevap verebilmelidir.
- ✓ Yapıtlar çocuk okura dil bilinci ve okuma zevki kazandırmalıdır.
- ✓ Çocuk edebiyatında iletiler örtük olmalıdır; çıkarımları çocuk kendisi yapabilmelidir.
- ✓ Çocuğun kendisini tanımaya, kişiliğini geliştirmesine katkıda bulunmalıdır (Oğuzkan, 2010).
- ✓ Çocuğu başka bir kitabı okuması için isteklendirmelidir.

Çocuk kitaplarının eğlendirici özelliğinin yanı sıra çocuklara yeni şeyler de verecek şekilde hazırlanması önem arz etmektedir. Çocuk edebiyatı yapıtları elbette

eğlendiricidir fakat bununla birlikte çocuğu eğitecek, onun dünyasına yeni şeyler katacak unsurlar da barındırmalıdır (Yazıcı ve diğerleri, 2018).

Kısaca belirtmek gerekirse nitelikli çocuk yapıtları çocuğa uygun olmalı ancak çocukça olmamalı; çocuğun kültürel gelişimine, hayal gücünün gelişmesine, okuma ilgisi ve sevgisi kazanmasına katkıda bulunacak nitelik te olmalıdır (Dilidüzgün, 2018).

Çocuk Edebiyatı İhtiyacı

Çocuğun kendi dünyasında yaşadıklarının somutlaşması açısından çocuk edebiyatı yapıtlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Onun hayal dünyasının zenginliği ve düşündüklerini farklı insanlarda ve farklı ortamlarda keşfetmesi bu yapıtların gücünü ortaya koyar (Zengin, 2017).

Günümüz uygar dünyasında çocuk edebiyatının varlığı ve neden olması gerektiği artık tartışma götürmeyecek bir olgudur (Dilidüzgün, 2006). Çünkü manevi yönden hoşnut olma ve ruhsal ihtiyaçların giderilmesi açısından, çocuklar da diğer yetişkin insanlar gibi isteklidir. Yaratıcı düşünceyi destekleyen edebiyat, çocuğun yaşamı öğrenmesine yardımcı olacaktır. Çocuk edebiyatı yapıtları sayesinde sosyal ve çevresel konular çocuğa eğlendirilerek öğretilir. Böylelikle çocuklar, ruhsal ihtiyaçları karşılandığı için daha mutlu olurlar. Bilgi kazanmak, kazandıklarından zevk almak ve hayatı daha iyi anlayabilmek okuma eyleminden elde edilecek kazanımların başlıca hedefleri arasındadır (Oğuzkan, 2010). Bu çalışmalar gösteriyor ki nitelikli yapıtlar okuyan çocuğun nitelikli kelime hazinesi genişler, kitaplara ve resimlere ilgisi artar. Bununla birlikte çocukların resim çizme ve hikâye yazma kabiliyetleri de artar.

Nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları çocuğun eğitimine katkıda bulunurken onların yaşanılan gerçeklikle ilgili olmaları da önemlidir. Çocuk kendi yaşamından örnekler veren yapıtlara daha büyük ilgi duymaktadır ve bu yapıtlar çocuklar tarafından daha büyük bir ilgiyle okunmaktadır. Hayal gücünü geliştirmesi, duygu ve düşüncelere katkıda bulunması da bu yapıtlarda aranılan özelliklerdir (Aktan ve Aydın, 2018). “Bununla birlikte ders kitapları ve metinler kişilerin algı ve anlam dünyasının oluşmasında önemli rol oynamaktadır” (Karagöz, 2009, s. 8). Okul öncesi dönemde çocuklara sunulan yapıtlarla çocuklar ilk edebiyat deneyimlerini kazanmaktadırlar (Dilidüzgün, 2004).

Okul öncesi döneme hitap eden yapıtların daha özen isteyen çalışmalar olması doğaldır. “Çocuğun birey olma yolunda ilerlerken duygusal, sosyal, bilişsel ve dil gelişimine katkı sağlaması açısından bütünleştirici etkileri vardır” (Aytekin, 2016, s. 3).

Çocuk Edebiyatı Türleri

Çocuk edebiyatı yapıtları, ilk çocukluk evresinden itibaren renklerin ve çizgilerin sanatsal dili ile karşılaştıran, çocuklara ana dilin güzel yanlarını öğreten ilk materyallerdir. Bu nedenle anne ve babaların, çocuğun eğitimi ile ilgilenen eğitimcilerin hatta başta Millî Eğitim Bakanlığı (İlköğretim Genel Müdürlüğü, Talim ve Terbiye Kurulu vb. birimleri), Türk Dil Kurumu ve üniversiteler olmak üzere devletin ilgili kurumlarının; yazarların, şairlerin, çizerlerin, editörlerin, tasarım çalışmalarına katkı sunan diğer kişilerin çocuk edebiyatı ürünlerinin dil ve estetik yönüne dair çok ciddi çalışmalar yapmaları ve bu alanlarda çocuklar için yazılan eserlerin niteliğinin gelişmesine katkı sunmaları gerekir. Çocuk edebiyatı alanında en çok üretilen edebî türleri masal, efsane, destan, hikâye, roman, tiyatro, gezi yazısı, anı, fıkra, şiir, bilmece, tekerleme, fabllar, çizgi romanlar, maniler, resimli öykü kitapları ve bilgilendirici metinler olarak sıralanmaktadır. Bu türlere ek olarak çocuk edebiyatı türlerine çocuk dergilerini, karikatür kitapları da eklenebilir.

Ninniler, masallar, halk hikâyeleri vb. geleneksel anlatılar bizim toplumumuzun önemli kültürel öğeleridir. “Çok küçük yaştan itibaren sözlü anlatılarla tanışan çocuk bu sayede edebiyatın büyüleyici dünyasına girmiş olur” (Celepoğlu, 2017, s. 30). Sözlü edebiyatın çocuk edebiyatına kaynaklık eden bu türleri, çocuk edebiyatının olduğu gibi çocuk okurun da ilk tanıştığı türlerdir. Kuşaktan kuşağa aktarılırken her kuşakta bir sonraki kuşağın zevklerine, diline ve ihtiyaçlarına göre yeniden şekillenerek varlığını sürdüren ve ait olduğu toplumun genel ahlak anlayışının süzgecinden geçerek yüzyıllar boyunca yaşayan ve yaşatılan bu eserler, bağımsız bir edebiyat türü olarak henüz çocuk edebiyatından söz edilmeyen dönemler de dâhil olmak üzere edebiyat tarihi boyunca çocukların ilgisini çekmiştir.

Resimli Çocuk Edebiyatı Yapıtları

Toplumların ve toplumlarla birlikte çocukların ihtiyaçlarındaki değişiklikler ile edebiyatın alanının ve imkânlarının genişlemesiyle beraber çocuk edebiyatı türlerinde

de değişiklikler olmaktadır. Yeni türlerin ortaya çıkması, var olan türlerin niteliklerinin bazı değişiklikler göstermesi, içerik ve biçimin sunumu zamanla değişiklikler göstermektedir. Günümüzde elektronik kitapların artışı ve görsellerin oluşturulmasındaki imkânların genişlemesi çizgi romanları ve resimli öykü kitaplarını çocuk edebiyatı ürünleri arasında öne çıkarmıştır.

Resimli öykü kitapları, çocuk için yazılı edebiyatın başladığı, içinde çocuğun gelişim özelliklerine uygun konu ve uzunlukta metin ve metinle uyumlu resimlerin olduğu, çocukların hayal gücünü geliştirirken aynı zamanda yeni şeyler öğreten kitaplardır (Yazıcı ve diğerleri, 2018). Resimli çocuk kitapları, okul öncesi dönemden başlayarak her yaş ve dönemde çocuğun eğitim ve öğretiminde çok etkili olmakla birlikte çocuğun fiziksel, bilişsel, ahlâkî, dil, kişilik ve sosyal gelişimini de doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir (Bayram, 2009). Resimli çocuk edebiyatı yapıtlarında öykü ve resimler etkileşim hâlinindedir. Birbirini desteklerler. Hem görsel hem yazılı anlatımla kitap hayat bulur (Alpöge, 2011).

Elbette bir çocuğun fiziksel gelişimi kadar zihinsel gelişimi de çok önemlidir. Resimli çocuk edebiyatı yapıtları, sözcük haznesi, hayal dünyası, olaylara eleştirel bir gözle bakabilmesi gibi farklı konularda zihinsel gelişimi desteklemektedir (Yazıcı, 2018).

Resimli çocuk yapıtlarının, çocuğun yapıtla ilgili, farklı bakış açıları sağlaması açısından önemi büyüktür. Dilsel olarak da desteklenen resimli yapıtlar çocuktaki paylaşma isteğini artırır. Kendine yakın bulduğu olgularla mutlu olan çocukta, resimlemelerin farkındalığıyla kitap sevgisi aşılabilir olur. Zamanla bu sevgi ve mutluluk yapıta olan bağlılığı artırır (Celepoğlu, 2017).

Okul öncesi çocuklar için yaş ve ilgi düzeylerine uygun olduğu takdirde, tüm edebî türlerde kitaplar gereklidir. Bu yaş grubundaki çocuklar farklı temalar, konular, resimlemeler ve boyutlarda kitaplarla tanıştırılmalıdır (Bayraktar ve Demiriz, 2017). Ayrıca Türkiye’de 0-3 yaş okuyucu kitlesi için resimli çocuk kitapları üretimi oldukça yeni bir alandır. Bu yeni üretim alanında, 0-3 yaş çocukları için yeterli sayı ve zenginlikte kitap üretiminin yapılıp yapılmadığının, yayınlanan kitaplarda niceliksel/niteliksel kalitenin varlığının ve bunların çocuğa katkısının sorgulanması gerekmektedir (Gönen, Uludağ, Tanrıbuyurdu ve Tüfekçi, 2014).

Resimli çocuk edebiyatı yapıtları çocuğun bilişsel, dilsel gelişimine uygun içerik barındıran ve bu içeriklerin görselle uygun olduğu yapıtlardır. Çocuk edebiyatı türleri içerisinde, sorun odaklı yapıtların temel taşı olmaları açısından özellikle “resimli yapıtlar” olarak adlandırılan okul öncesi öykü kitaplarında metinleri görselleştiren resimler de çok önemlidir. Çocuğun en duyarlı olduğu yıllarında, “resimli yapıtlar” göz ve kulak yolu ile zihin ve duygularını uyarmak için çocuğun yaşamına girerler (Soyer, 2009).

Okuma Kültürü Edinme Bağlamında Çocuk Edebiyatının Rolü ve İşlevi

Günümüzde okuma geleceğe yön veren en önemli araçtır. Okuma ile dil, zihinsel ve sosyal beceriler geliştirilmekte, bilgiye ulaşma, kullanma ve yeni bilgiler üretme daha kolay olmaktadır. Bu nedenle okuma etkinliklerine ağırlık verilmekte, bunların bilimsel yöntemlere uygun yürütülmesi için çalışılmaktadır (Güneş, 2017).

Çocuk edebiyatı yapıtları, zihinsel gelişimi ve okuma kültürü alışkanlığının kazanılmasında da büyük önem taşımaktadır. Bireyin yaşamının ilerleyen zamanlarında kitap okumayı alışkanlık hâline getirmesi ile ilk çocukluk döneminde tanıştığı yapıtlar arasında ciddi bir ilişki vardır. “Okunan kitapların ve karşılaşılan görsellerin sayesinde çocukta estetik duygusu gelişir. Onun dünyasına ayna tutan metinler bir süre sonra yaşamının vazgeçilmez bir parçası olur” (Celepoğlu, 2017, s. 30).

Okuma kültürünün çocukta yerleşmesi oldukça uzun bir süreçtir. Çocuğun ilk karşılaştığı ürünler okul öncesi dönemdeki çocuk edebiyatı yapıtlarıdır. Bu yapıtların bilinçli seçimler doğrultusunda çocuğa ulaşması konusunda ebeveynler titiz davranmalıdır. Bilinçli yapıt seçimi ile kendi zevklerini keşfedebilecekler ve yaşlarına uygun yapıtlar ile muhatap olacaklardır. Medya bu konuda oldukça yetersizdir. Hatta yanlış yönlendirmelerde bulunabilmektedir. Aynı zamanda kütüphaneciler de önerileri ile çocukları yanlış yönlendirebilmektedirler. “Doğru seçimlerle ömür boyu sürecek bir okuma edinimi sahibi olmak mümkündür. Tam tersi durumda ise çocuk, elindeki yapıttan zevk alamamaktadır. Bu da okuma kültürüne büyük darbe vurmaktadır” (Aytekin, 2016, s. 96).

Aile çocuğun okuma alışkanlığı kazandığı ilk ortamdır. Bu alışkanlığı kazandırmada anne ve babaya büyük görevler düşmektedir. Çocuğun okuması için

belirlenen kitaplar onların ilerleyen yaşantılarındaki okuma devamlılığını sağlaması açısından önemlidir. Toplumumuzda çocuk edebiyatının alanının belirlenmesinde ve çocuk edebiyatı yapıtı sayılacak kitapların içeriklerinin nitelikleri konusunda yaygın olan bazı yanlış yaklaşımlardan ailelerin uzak durması gerekmektedir. Özellikle masal, destan, kahramanlık hikâyeleri ve benzeri türlerde çocuğa görelilik ilkesine uymayan, çocuğa somut öğrenme döneminde soyut mesajlar veren eserlerden çocukları uzak tutmakta yarar var. Çocuğu kendi dünya görüşüne göre yetiştirmeye çalışan yetişkinlerin ve onların okunmasının yararlı olacağını zannettikleri bu tür eserlerin bazıları, çocukları okumaktan alıkoymakla kalmayıp çocukların kendilerine verilmek istenen dünya görüşlerinden ve bakış açılarından da uzaklaşmış bireyler olarak yetişmelerine de neden olabilir.

Kültürel değerler, çocuk gerçekliğiyle uyum halinde yapıtların içinde çocuğa sunulması gerekir. Nitelikli yapıtlardan beklenen budur. Bununla birlikte her şeyi okuyan değil, nitelik ayırımı yapabilen okur yetiştirmek de bir amaçtır. Bu bakımdan çocuklara okunacak yapıt seçiminde yazınsal niteliği olan yapıtlar tercih edilmelidir. Fakat çocuk edebiyatında bu özelliklere sahip yapıt sayısı çok azdır. Dolayısıyla anne, baba ve eğitimciler seçimlerinde çok titiz davranmalıdırlar (Dilidüzgün, 2018).

Çocuk edebiyatı yapıtlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğa okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Bu yapıtlar, nitelikli metinlere yöneltmeyi başarabilen, onlara zamanla okuma kültürü kazandırabilen bir sorumluluk üstlenmelidir. Aynı zamanda bu yapıtlar çocuklar adına üretilen nitelikli yayınlar, çocuk-edebiyat-sanat ilişkisinin kapısını aralayan etkili birer uyarıcı olmalıdır (Körükçü, 2012).

Kitap, çok iyi bir boş zaman değerlendirme aracıdır. Okumayı günlük hayatın bir parçası haline getirmek, çocuklukta kazanılacak bir alışkanlıktır. Bu yüzden çocuk edebiyatı yapıtları, kişilerin okuma alışkanlıklarını kazanmasında çok önemlidir (Oğuzkan, 2010). Çocuklar için doğal bir yaşam öğrenme alanı olan kitaplar, çocuk, aile ve toplum açısından son derece önemlidir. Aile hayatında ve ilkökul sınırlarında okuma eğitimi başlamalıdır. Küçük yaşlarda kazandırılan okuma alışkanlığı, belli bir okuma eğitimi de beraberinde getirir. (Dilidüzgün, 2018). Çocuk edebiyatı ile okuma alışkanlığı birbiri ile ilişkili alanlardır.

“Okuma kültürü bireyin yaşamında birçok işleve sahiptir. Öncelikle bireyi bilgi görgü ve deneyim bakımından yetkinleştirir. Bireye nitelik ve yeterlilik kazandırır, bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm üretir” (Karagöz, 2015a, s. 513).

Yazmak, okumak, düşünmek arasındaki bağ o kadar kuvvetlidir ki yapıttaki gerçeklik ile gerçek hayat arasında bağ kurulur (Dilidüzgün, 2018). Bu da okuma kültürü edinimine katkı sağlar. Öğrencilerin kitap seçimleri, gelişimlerine ve zekâ alanlarına göre farklılık gösterdiğinden öğretmenler ve aileler yapıt seçimi yaparken öğrencilerin ilgilerini bilmeli ve buna göre seçimler yapmalıdır (Güneş, 2017).

İnceleme konumuz olan resimli sorun odaklı kitaplar da içerik zenginliği açısından çok yönlü olarak çocukların gelişim alanına hitap eder. Resimli kitaplar bilişsel bağlantılar açısından özellikle okul öncesi çocuklar için önemli materyallerdir. Çocuğun iç ve dış dünyasının gelişmesine katkıda bulunur. Deneyim kazandırır, iç çatışmalarını yenmesini sağlar. Diğer canlıları tanımasını sağlar (Çakmak, Ertekin, 2019). Okuma ediniminin kazanılmasına katkıda bulunur.

Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocukluktan Yetişkinliğe Geçiş Sürecine Etkisi

Çocuğa sunulan sanat ürünleri, onların sanatsal gelişimlerini olumlu yönde etkiler. Çocuğun ruh hâli, onların sürekli değişen ve gelişen bir varlık oldukları için hızla değişir (Gönen ve diğerleri, 2016). Okuma sayesinde kişinin sağlıklı, zengin ve güçlü bir kişiliği oluşur. Her yaşta gerçekleştirilen okuma, kişi ile dış dünya arasında güçlü bir bağ kurar. Bu da bireysel gelişmeyi olumlu yönde etkiler (Anaz, 2018).

Ergenlik dönemindeki çocukların kendilerini tanımaları açısından çocuk edebiyatı yapıtları çok önemlidir. Bu dönemde çocuğun dış dünya ile ilişkilerini geliştirmesi açısından yaş grubu ve benlik oluşumuna uygun yapıtlar okuması gerekir. Çocuk edebiyatında amaç çocuğun bu süreçte özgürleşmesidir. Kendini ifade edebilmesi, duygu ve düşüncelerini bu bağlamda gerçekleştirebilmesi için ön ayak olmalıdır (Ciravoğlu, 2014).

Çocuğun yetişkin bir birey olması süresince geçen zamanı iyi değerlendirmesi gerekmektedir. Bebeklikten çocukluğa oradan da gençlik dönemine geçişte her bireyin farklı ihtiyaçları olacaktır. Çocukluk döneminde ailesi ile yoğun etkileşim halinde olan

birey kişiliğinin temel özelliklerini bu süreçte oturtur. Ailenin güdümünde olduğundan çocuğa ona göre davranılmalıdır (Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007).

Ebeveynler yapıtları seçerken bunların gelişim sürecine göre farklılık göstermesi gerektiğini kavramalıdır. Bu bakımdan çocuk edebiyatı yapıtlarından gençlik dönemi eserlere geçiş yapılırken çocuğun anlama seviyesi, ihtiyaçları ve dil özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü çocuk edebiyatı yapıtları, onların düşünce ve kişilik seviyelerine katkı sağlar (Dilidüzgün, 2018). Bununla birlikte çocukların özelliklerine göre kurgulanan yapıtlar, onların özgür düşünebilmelerine, gizil güçlerini tanımalarına ve geliştirmelerine katkı sağlar (Sever, 2015a). Kendini tanıyan çocuk, okuma sayesinde aynı zamanda sağlıklı, zengin ve güçlü bir kişiliğe sahip olur. Her yaşta gerçekleştirilen okuma, kişi ile dış dünya arasında güçlü bir bağ kurar. Bu da bireysel gelişmeyi olumlu yönde etkiler (Anaz, 2018).

Seçilen yapıtlar gelişim sürecine göre farklılık gösterir. Bu bakımdan çocuk edebiyatı yapıtlarından gençlik dönemi yapıtlarına geçiş yapılırken çocuğun anlama seviyesi, ihtiyaçları ve dil özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuk kitapları, onların düşünce ve kişilik seviyelerine katkı sağlar (Dilidüzgün, 2018).

Sonuç olarak çocukların özelliklerine göre kurgulanan yapıtlar, onların özgür düşünebilmelerine, gizil güçlerini tanımalarına ve geliştirmelerine katkı sağlar (Sever, 2015a).

Sorun Odaklılık

Şirin (2007); sorun odaklı çocuk edebiyatını çocuğun sorunlarına, çocuk haklarına ve çocuk gerçekliğine özgü bir yaklaşım olarak tanımlar. Bu edebiyat politik, ideolojik veya güdümlü bir edebiyat olmamalıdır. Aynı zamanda Şirin, çocuğun içinde yaşadığı sorunlara yönelik bir edebiyat olduğunu ısrarla vurgular. Bu çerçevede sorun odaklı çocuk edebiyatını birtakım toplumsal ve ideolojik problemlerin çocuk kitaplarına yansıtılması ve böylelikle çocuğun kalıplanması şeklinde algılamak yerine, özünde çocuğun problemlerinin kitaplarda kendine yer bulması olarak değerlendirmenin daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Sorun odaklılık, çocukların gelişiminde önemli yer tuttuğu gibi çocuğa yönelik ilkesince yazılmış yapıtlar aynı zamanda kişisel gelişim, hayal dünyası ve çevresini

yorumlama gücüne de etki eder. Bu sebeplerden dolayı yapıtları seçerken dikkatli davranılmalıdır. Rol model alacağı karakterlerin çocuğun gelişimine etkisi irdelenmelidir (Işık, 2017).

Çocuğun önündeki engeller ancak sosyalleşme ve toplumla bütünleşme ile kaldırılabilir. Çocuğun öğrenebileceği faktörlerden oluşan soyut bir olgu olmasına rağmen; sosyalleşmeyi sağlayacak ve ona yol gösterecek çalışmalar yapılması önemlidir (Turan, 2005). Türkiye’de son yıllarda artan veya bizim daha çok haberdar olmaya başladığımız, bizzat çocuğu etkileyebilecek olumsuzluklara karşı çocukların kendilerince anlayabilecekleri seviyede bir bilince/farkındalığa ulaştırılmasını hedef alan bazı yapıtların yayımlanmaya başlamasını bu yaklaşımın bir ürünü olarak görmek mümkündür. Yine son yıllarda çevre bilincine ve özellikle hayvanlara karşı farkındalık ve sokak hayvanlarına duyarlılık konularında çocuklara kazanım sağlayacak yapıtların yayımlanması da sorun odaklı yaklaşımın bir sonucudur.

Okul öncesi dönemde insanın eğitim hayatının tüm dönemlerinin temelini oluşturmaktadır. Bu dönemde çevresi gelişen çocuk, etkileşimini artırmakta, ilgileri gelişmektedir. Bu nitelikli bir eğitimle gerçekleşebilir ve bu yaşlar çocuğun uyarılara en açık olduğu çağlarıdır (Ulutaş, 2017). Nitelikli eğitimin temelinde bulunan sorun odaklı yapıtlar, çocuk okurun metinle bağ kurmasına yardımcı olan temel unsurlardır. Örneğin, çocuğun gelişim sürecinde akran zorbalığı ve şiddet okul çağındaki çocukların en büyük problemlerinden biridir (Hanhan, 2017). Çocukta kişilik parçalanmasına sebep olabilecek birçok mesele ve zarar veren olgular sorun odaklı yapıtlarda ele alınmalıdır. Estetik ve örtülü sunum bu açıdan önemlidir (Kara, 2007).

Erken çocukluk döneminde çocuk edebiyatı yapıtlarında anlama ve algılama düzeyleri göz önünde bulundurularak kafa karışıklığına neden olmayacak iletiler sunulmalıdır. İyi-kötü, güzel-çirkin, doğru-yanlış gibi zıt unsurlar anlaşılır bir şekilde verilmelidir. Bu hassasiyetin gözetilmediği yapıtlardaki belirsizlikler kurgu ile yaşam arasında uçurumlar oluşmasına neden olmaktadır (Yılmaz ve Erem, 2017).

Bazı yaklaşımlar ise çocuk kitaplarında çocukları olumsuz yönde etkileyebilecek en küçük bir özelliği bile risk faktörü olarak değerlendirir. Onlara göre, çocuk kitaplarının en önemli işlevlerinden biri olan çocukları ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı bir birey olmaya hazırlama işlevi, şiddet ve korku öğeleri içeren kitaplarla mümkün

olmaz. Bundan dolayı da şiddet içerikli konuların çocuk kitaplarında olmaması gerekir. Çocuk kitaplarında şiddet unsuruna yer verilmemesi gerektiğini ifade edenler ayrıca çocuk okurun şiddetin merkezinde olan karakterlerle özdeşim kurabileceği ve olumsuz davranışlar sergileyebileceğinden kaygı duyar (Yılmaz ve Destegüloğlu, 2019).

“Tüm bu problemlerin odağındaki unsur olan sorun odaklılık kavramı, çocuğun hem problemlerle karşılaşması, hem onları tanınması ve onlarla başa çıkabilmesi noktasında yardımcı olur. Hassas konuların da ele alındığı bu tür, literatürde ‘problem-oriented’ şeklinde geçer. Olumlu-olumsuz, özel amaçlar içeren konuların çocuğun gündeminde yer etmesinde bu yapıtların aracılığı önemlidir” (Yakar, 2018. s. 2).

Çocuk Edebiyatının Bir Kolu Olarak Sorun Odaklılık

Sorun odaklı çocuk yapıtları, çocukların anlayamadığı veya doğrudan iletişim kuramadığı bazı gerçekleri bünyesinde barındırarak onlarla tanıştırır. Aile çatışmaları, iletişimsizlik, kent yaşamı, toplumsal gruplaşmalar gibi konular bu yapıtlarda işlenerek sunulur (Dilidüzgün, 2018).

“Çocuğun problemlerinde çözüme ulaşmasında yetişkinlere ulaşamadığı zamanlar olur. Kendi dünyasında tek başlarına kaldıklarında bu sorunların çözümü de zorlaşır. Keza ulaşılsa bile çocuğun olaylara yaklaşımı ile yetişkinlerin yaklaşımı çok farklı olur” (Dursunoğlu, 2017, s. 31). Sorun odaklı çocuk kitapları bu noktada çocuklara destek olur. Edebiyatın ve kitapların bu yönüyle çocuklara ulaşması çocuğun duygusal dünyasının çözüm odaklı gelişmesine katkı sağlayacaktır. Çocuk edebiyatında gerçekçilikten söz açıldığında bu edebiyatın, çocuğa yaşamı tanımlaması ve “Bu anlatılanlar senin ve senin tanıdıklarından birisinin başına da gelebilir.” mesajı vermesi istenir. Öte yandan bu mesajı verirken çocuklara olması gerekenleri zorla benimsetmek yerine onların duygularına hitap etmesi beklenir (Günyüz, 2011).

Yetişkinlerle iletişimin sağlıklı kurulamadığı zamanlarda ve gerçekleri öğrenme ve sorunlarla başa çıkma açısından sorun odaklı yapıtlar kurtarıcı vazifesi görür. Sorun odaklı çocuk yapıtları çocuğun idrak edemediği gerçekleri edebiyat yoluyla onların dünyasına sokmayı amaç edinir (Dilidüzgün, 2004).

Türkiye’de çocuk kitaplarında genellikle üzerinde durulan sorunlar şunlardır:

Göç,

Engellilik ve Bireysel Farklılıklar,

Şiddet,

Boşanma,

Ölüm, Hastalık,

Yoksulluk ve Çalışan Çocuk,

Yetim ve Öksüz Çocuklar (Yakar, Yılmaz, 2018).

Yetişkinlerin önemsemediği birçok şey çocuğun yaşantısında ve hayal dünyasında önemli bir yer tutabilir. Çocuk edebiyatının bir dalı olan sorun odaklı yapıtların anlatımı bu çerçevede daha şeffaftır (Dursunoğlu, 2017). Okuru yaşamın gerçekleriyle buluşturma, yetişkin edebiyatında olduğu gibi çocuk ve gençlik edebiyatında da vardır. Burada dikkat edilmesi gereken çocuk gerçekçiliğine uymaktır (Bulut, 2018).

Çocuğa hayatının ilerleyen dönemlerinde karşılaşılabileceği sorunları tanıma ve bu sorunlarla başa çıkabilme gücü vermeyi amaçlayan bu tür kitaplar kaleme alınırken en çok dikkat edilmesi gereken husus, çocuğun bu gerçekleri hangi ölçüde çocuk gerçekliği ile kaldırabilecek güçte olmasıdır. Çocuğun iç dünyasında iz bırakacak ve onu olumsuz etkileyecek derecede bir anlatım, çocuklarda çok kalıcı psikolojik olumsuzluklara sebep olabilir. Bu nedenle çocuklar için yazan kişilerin çocukların gelişim seviyelerini çok iyi araştırması, okuması ve kendilerinde çocuğu yaralamadan çocuğa yararlı olabilecek kitaplar üretmede yetecek derecede çocuk psikolojisinden haberdar olması gerekir. Çocuk için kitap yazma isteği ve gayreti her şair ve yazara, hatta çizere çocuğu tanıma, çocuk gerçekliğini bilme, çocuk psikolojisinden haberdar olma sorumluluğu yüklemelidir.

Sorun Odaklı Çocuk Yapıtlarının Taşınması Gereken Özellikleri

Sorun odaklı çocuk kitaplarındaki amaç, çocukların karşı karşıya oldukları sorunları yansıtmak ve bu sorunlar hakkında farkındalık oluşturmaktır. Çocuğun doğrudan anlayamadığı bazı gerçekler, bu yapıtlar sayesinde ona ulaştırılır. Bu sayede çocuk kendi dünyasına benzer dünyaları anlamaya başlar. Sorunların çözüm yolları çocuğa bir yol gösterici mahiyette olabilir. Burada dikkat edilmesi gereken sorunların çözümünde tek bir yol dayatılmamalıdır. Birden çok çözüm yolu çocuğa sunularak onun özgür düşünmesine de katkı sağlanmalıdır (Yakar ve Yılmaz, 2018). Sorun odaklı çocuk kitapları çocuğa çok seçenekli düşünme yeteneği ve empatiyle olayların üstesinden gelebilme yetisi kazandırabilmelidir.

Sorun odaklı yapıtlar elbette ki çocuğun hazır bulunuşluluk seviyesine uygun olmalıdır. İşlemiş olduğu konuları bu doğrultuda vermelidir. Örneğin ölüm teması son derece hassas bir konudur. Gelişigüzel verilmesi doğru değildir, her yaşam kadar ölüm bir yaşam gerçekliği olarak çocuğun ruh halini kavramadan ona anlatılması onun psikolojisini olumsuz yönde etkiler. Çocuk edebiyatı yazarlarının çocuk psikolojisini göz önüne alarak yazmaları çok önemlidir. Gerektiğinde bu temalar kitap muhtevası yapılırken pedagoglar tarafından içerik ve anlatı analizine tabi tutulmalıdır.

Sorun odaklı kitaplar çocukların ve gençlerin tek başlarına çözemeyeceği konuları işler. Kitaplardaki karakterler boşanma, şiddet, taciz, zorbalık, savaş gibi durumlarla karşı karşıya kalır. Ayrıca aile içinde engelli bireylerin olduğu, kişinin kendi içindeki gücü keşfetmeye başladığı metinler de sorun odaklı metinler içerisine dâhil edilebilir. Bu çatışmaları aktarma görevi üstelenen sorun odaklı yapıtlar oluştururken mutlaka bir pedagog ve bir danışman yazara eşlik etmelidir. Bu edebiyat türünü diğerlerinden ayıştıran en önemli fark budur. Çocuğun en büyük destekçisi olan öğretmenlerin, çocuğun sorunlarıyla baş etmesinde yol göstermesine olanak sağlayacak yapıtlar kaleme alınmalıdır (Günyüz, 2011).

Çocuğun problemlerini çözmeye odaklı çocuk edebiyatı yapıtları şu unsurları taşınmalıdır:

- ✓ Yapıt anlaşılır bir dille ve çocuğun yaşına uygun bir şekilde yazılmış olmalıdır.

- ✓ Çocuğa tanıdık gelen kelimeler seçilmelidir.
- ✓ Olaylar çocuğun yaşanmışlıklarına göre seçilmelidir.
- ✓ Yapıtlarda karakterlerle ilgili gelecek kaygısı oluşmamalı ve sorunlar şeffaf bir dille anlatılarak çözümlenmelidir.
- ✓ Deneyimlerini ve hislerini anlatabilen karakterler oluşturulmalıdır.
- ✓ Tartışma ortamı oluşturmalıdır.
- ✓ Sorunların çözümü için çıkış yolları göstermelidir.
- ✓ İletişim olmadan hiçbir şey olamayacağını vurgulamalıdır.
- ✓ Reel istekler olan durumlar oluşturmalıdır.
- ✓ Çocuksu değil çocuğa göre ilkesi benimsenmelidir.
- ✓ Zaman, mekân, karakterler ve olaylar çocuğun bulunabileceği ortamlardan seçilmelidir (Turan, 2005).

Sorun Odaklı Çocuk Yapıtlarının Çocuk Tarafından Okunmasının Faydaları

Sorun odaklı çocuk edebiyatı yapıtlarında güdüleyici ve başarılı olmayı destekleyen unsurlar bolca kullanıldığından ilk çocukluk döneminden itibaren (emekleme safhasında) yeterlilik düzeyini oldukça etkiler. Aynı zamanda mutlu olmak kavramı ile ilgili konulara da yer verir. Başarılı olmanın verdiği hazzı yeterli olma mantalitesiyle, sosyal anlamda kabul edilme ile hikâyeleştirerek çocuğa doğru yöntemlerle verilmelidir. Bununla birlikte sorun odaklı çocuk edebiyatı yapıtları çocukların kişisel gelişimlerine, görsel ve dilsel uyarılmalarına büyük katkı sağlar. Çocukların, yeni beceriler öğrenmelerine ve okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olurlar (Sever, 2015b).

Kitaplar okuyucuyu içinde bulunduğu gerçeklikten çıkarıp onları bambaşka dünyalara götürür. Böylelikle okuyucunun ruhsal ve zihinsel olarak rahatlaması sağlanır. Çocuk okuduğu kitaplar sayesinde farklı dünyaları tanır. Çocuk kitapları çocuğa hayatı tanıtarak onları yaşadıkları topluma hazırlar ve topluma ayak uydurmalarına yardımcı olur. Ayrıca kişilik gelişimlerini olumlu yönde etkiler (Çiğdem, 2015). Çocuğu edebiyatla buluşturmak için çocuk gerçekliğini çocuğa uygun bir dille veren kitaplar doğru tercih olacaktır. Bu yapıtlar çocuğun sosyal, zihinsel ve psikolojik gelişimini de destekleyecektir. Dilidüzgün'e (2018) göre çocuğun kendi gerçeklerini anlatan kitapları okuması daha kolaydır. Olumlu bakış açısı ve şartlarıyla kendi gerçeklerini anlatarak verilen dersler, bazı gerçekleri yazarla birlikte keşfetme etkisi

uyandıracaktır. Aynı zamanda çocuk problemlerle baş edebilme yetisini bu kitaplarla kazanacaktır (Yakar ve Yılmaz, 2018). Sorun odaklı çocuk kitapları sorunların halledilmesi ile ilgili tam anlamıyla bir yol haritası çizmeseler de öğretmenin rehberliğinde problemlerin haritasını çizmeye yardımcı olurlar.

Sorun odaklı yapıtlar çocuğa sunulan sorunların, onların bu sorunlara karşı çözüm yolları üretmelerini ve eleştirel bir bakış açısı oluşturmalarını sağlar. Ayrıca kendi iç dünyalarında benzer sorunları görmelerine ve yaşamı tanımlarına yardımcı olur. Böylelikle ortaya çıkan sorunların çözümünü öğrenen çocuklar deneyim sahibi olurlar. Hayal gücü gelişen ve gerçek hayatı algılamaları hızlanan çocukların akademik başarılarının arttığı görülmektedir. Sorun odaklı kitaplar aynı zamanda çocuklara empati kurmayı öğretir. Bu kitaplar çocuğun insana özgü duyarlılıklarını geliştirir. Sorun odaklı kitaplar çocuğun yaşamını biçimlendirir ve aynı zamanda çocuğa yaşam gerçekliğini sunar. Bu yapıtlar, duyarlı yaşantı oluşumuna da katkı sağlar.

Sorun Odaklı Çocuk Yapıtlarının Yetişkinler Tarafından Okunmasının Faydaları

Çocuk yetiştirilirken sorunların çözümü boyutunda destek alınabilecek, davranışsal olarak örneklemelerin kullanılabileceği yapıtların seçimi önemlidir. Bu seçimlerde anne ve babalara büyük iş düşmektedir. Yaşamında sorunlar olan bir çocuk (şiddet, boşanma, yoksulluk, hastalık) bu tür konuları işleyen bir yapıtı okuduğunda o yapıttaki örnekleri değerlendirirken yanılabilir. Kendi yaşamına o konuyu nasıl yerleştireceğini bilemez. Bu sebepten bir yetişkinle birlikte okuması yararlı olacaktır (Erdoğan, 2018). Çocukların mümkün olduğu kadar yetişkinler tarafından resimli ve nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları ile buluşturulması gerekir. Sorun odaklı yapıtları çocuklarla birlikte okuyup yorumlamak da etkili olacaktır. Kitaplardan esinlenilerek çocukla birlikte çizimler yapılabilir.

Kendine ait dünyasında yaşayan çocuğun neler hissettiğini kavramak her zaman kolay olmaz. Onun düşünce dünyasını algılayabilmek açısından çocuk edebiyatı ile uğraşanların çocuk gözüyle olaylara bakabilmesi önemlidir. Aynı zamanda anne ve babaların da bu bakış açısını içselleştirmesi mühimdir (Dursunoğlu, 2017). Başka bir deyişle çocuk için doğru kitabı seçmenin en temel şartı bu kitapları tanımadır. Ebeveynler çocuğun bakış açısıyla hareket ederek doğru konu, doğru anlatım tekniği ve içerik belirlenmelidir. Sorun odaklılık kavramını okumuş olduğu yapıtlarla içselleştiren

yetişkinin olaylara bakış açısı da değişecek ve çeşitli olumlamalar oluşacaktır. Yetişkinlerin bu eserleri okuması onların çocuk gerçekliğini tanımalarını ve öğrenmelerini ve yetişkinlerin çocuk hakları ile ilgili toplumsal bağlamda bilinçlenmelerini sağlar. Fakat bu yapıtların iyi olabilmesi için her yaştan okura hitap ediyor olması gerekmektedir (Şirin, 2007).

Aslında esas neden çocukların edebiyatla yetişkinler aracılığıyla tanışmasıdır. Yetişkinlerin okuduğu kitaplar sayesinde çocuklar, dinledikleri kitaplarla ilgili hayaller kurmaya, aklında somutlaştırmaya başlar. Böylece çocuk dinlediğini beyinde oluşturmuş ve yaşantısına katmış olur (Gönen, 2016). Anne babalar kitap seçiminde titiz davranmalıdır. Çünkü bazı kitaplar sadece belirli değerleri öğretmeyi amaçlar. Ve bu yapıtların yazınsal bir değeri yoktur (Dilidüzgün, 2018). Bu ayrımı ve çocukları için en iyi seçimi yapabilmeleri için çocuk edebiyatı yapıtlarını yetişkinlerin de okumaları önemlidir. Şu da unutmamalıdır ki iyi kitaplar önce çocukların hakkıdır ve en iyi olanı çocuklara vermek yetişkinlerin görevidir.

Sorun Odaklı Çocuk Yapıtlarının Okuma Alışkanlığına Katkısı

Sorun odaklı çocuk yapıtları çocuk edebiyatı içinde çocuğa en çok hitap edenlerdir. Çocuk o dünyanın içinde kendine daha fazla yer bulur. Böylelikle yapıtları daha çok sever ve okumak ister. Okuma kültürü geliştirme kapsamında olumlu etkileri olacağı muhakkaktır.

Esasında sorun odaklılık kavramında duyarlı bireyler oluşturma ve okuma kültürü odaklanmıştır. Eş zamanlı olarak hem çocuğun, yaşamın reel sorunlarına dikkatini çekmek hem de okuma alışkanlığı kazandırmak birincil çabadır. Fakat çocuğa uygunluk ve çocuksuluk arasındaki farkı iyi ayırmak gerekmektedir. Çağdaş çocuk edebiyatı yapıtlarında; kültürel verim, hayal dünyasının gelişimi ve okuma kültürünün yerleşmesini sağlayacak nitelikte eserler verilmelidir (Dilidüzgün, 2018). Sorun odaklı çocuk yapıtları için tartışma ortamı oluşturulmalıdır. Özelliği itibariyle çocuğun merak duygusunu geliştirecek, kendini savunabilmesi için ona gerekli zamanı verecek ve tartışmanın makul düzeyde kabul edilebilir bir eylem olduğu kanaatine varmasını sağlayacaktır.

Sorun odaklı çocuk yapıtlarının iletişim kavramını vurgulaması, çocuğa etkili iletişim kavramını özümsetecek ve çocuğun istediklerini daha az süzgeçten geçirmesine katkı sağlayacaktır. Yine sorun odaklı çocuk yapıtlarının deneyimlerini ve hislerini anlatabilen karakterler barındırması çocukta cesaret ya da kanaat önderi edinebilme kavramlarını da güçlendirecektir. Yaşanmış olaylardan yola çıkması ise çocuğun karşılaştığı sorunlarda yalnız olmadığını fark edecektir. İnsan yaşamına dair evrensel olayları tanıyan çocuk, içselleştirdiği bilgilerle hayata dair çözüm ilkelerini karakter olarak kendine tamamlayacaktır. Bilinmelidir ki birey her zaman kendine benzeyene, kendine yakın olana aşinalık gösterir.

Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının İç (İçeriksel) ve Dış (Biçimsel) Yapı Özellikleri

Nicel ölçütlere bağlı kalınarak hazırlanmış çocuk edebiyatı yapıtları, çocukluktan yetişkinliğe geçişi etkileyen en önemli unsurlardandır. Bu yapıtlar okul sürecindeki eğitim öğretimi de desteklemektedirler (Demircan, 2006). Çocuklara okuma zevki aşılacak, onları yaratıcı düşünmeye sevk etmek, çocuk edebiyatı eserlerinin başlıca hedeflerindedir. Dolayısıyla bu türdeki yapıtların istenen özelliklere sahip olabilmeleri için fiziksel, içerik ve resimlendirme özelliklerine dikkat edilmesi gerekmektedir (Gönen, 2012). Yapıtların yaş düzeylerine göre düzenlenmesi, metin tasarımı, kapak, boyut ve cilt tasarımı, sayfa ve yazı tasarımı önemli etkenlerdir. İç ve dış yapı, çocuk edebiyatı eserlerinin temel öğeleridir. Yapıtların dil, içerik ve tasarım özellikleri de yine çocuğun yaş, ilgi ve gereksinimlerini karşılar nitelikte olmalıdır.

Çocuk kitaplarının dış yapı ve iç yapı özelliklerinin istenilen düzeyde olması, onların yetkin bireyler olarak yetişmelerinde son derece önemlidir. Dış yapı çocukların estetik alana olan ilgilerini geliştirir. İç yapı ise onların yaşama dair sorumluluk geliştirmelerini sağlar (Karagöz, 2015b).

Dış Yapı

Bir çocuk yapıtında bulunan boyut, harfler, kağıt, kapak ve cilt, resimler, sayfa düzeni gibi biçimsel ölçütler dış yapıyı oluşturmaktadır (Demircan, 2006). Okurun kitap seçiminde dış yapı özellikleri önem arz etmektedir. İyi kabul edilen yapıtların ön kapaklarından en son sayfalarına kadar bütün tasarımları içerikleriyle uyumludur. Bu uyum okuyucuyu kitabı alıp okumaya davet eder (Şimşek, 2012).

Okurun kitabı vitrinde gördüğü an, onunla ilk buluştuğu andır. Hakkında hiçbir bilgiye fikre sahip olmadığı kitabı eline alan okur, onu ön ve arka kapağına bakarak incelemeye başlar. Kitap kapağında kullanılan tasarım, sayfa düzeni, kağıdın kalitesi, kitaba karşı oluşan ilgiyi belirler. Tüm bu etkenlerin olumlu olması, okurda kitaba karşı okuma isteği oluşturur. Dolayısıyla bir çocuk yapıtının dış yapı unsurları çok önemlidir. Tasarım uzmanlık gerektiren bir alandır. Kitabı meydana getirirken, ilgili alanların uzmanlarının estetik ve bilimsel katkılarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu katkılar oluşturulan kitapların çocuğa göre olmasını sağlamaktadır (Sever, 2015).

Boyut

Çocuk kitaplarının boyutları, taşınabilirlik ve kavrayabilirlik açısından da önemlidir. Çünkü çocuk, kitapla ilk etkileşimini dokunarak yapar. Bu etkileşim ne kadar olumlu olursa, çocuğun kitabı sevmesi, dolayısıyla okuma kültürünün olumlu olarak oluşması sağlanır. Bu yüzden bu ölçülere dikkat edilmelidir. Kitapların hacmi ve ağırlığı çocukların yaşına uygun olmalıdır. Okul öncesi çocuklar için yazılan eserlerde A4 boyutu, A5 boyutu veya daha küçük boyutlar kullanılabilir. Ancak 4. sınıftan itibaren A5 boyutundaki kitaplar kullanılmalıdır (Kıbrıs, 2010). Yapıt; fiziksel yetilerini kazanmış olan çocuk için, onun aktif haline uyum sağlayacak şekilde olmalıdır. Taşıyabileceği, dokunurken zevk alacağı, renklerini beğeneceği bir nesne olarak ona sunulmalıdır. Algısal olarak nesne boyutunda olmalıdır (Akbayır, 2018).

Harfler

Çocuk yapıtlarında yaş ve sınıf seviyesine uygun harfler kullanılmalıdır. Harflerin büyüklükleri yaklaşık 04 mm (0,637 mm) ve punto denilen ölçü ile belirtilir. 1. sınıflarda 20-24 puntodan, 2. ve 3. sınıflarda 18-20 puntodan küçük harflerin kullanılmaması MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenmiştir. Bununla birlikte 4 ve 5. sınıflarda yazılarda kullanılacak punto 12 olabilir (Kıbrıs, 2010).

Tırnaklı karakter kullanılmamalı, kullanılan punto ve karakterle çocuğun gözünü yormayacak ölçülerde olmalıdır. Punto kadar, harfler yükseklik ve genişlik bakımından da uygun olmalıdır. Harf aralıkları yakın olmamalıdır. Yaş aralıkları fark etmeksizin satır araları ve harf aralıkları sıkışık olmamalıdır (Şirin, 2012).

Kağıt

Kalın, kuşe olmayan ve fazla parlak olmayan kağıtlar tercih edilmelidir. Okuyucunun çocuk olduğu göz önünde bulundurularak, sayfaların kolay açılabilir olmasına, cilt, tutkal ve dikişlerin sağlam olmasına özen gösterilmelidir (Kıbrıs, 2010).

“Kitabın sayfaları temizlenebilir olmalı. Kağıdı mat renkli olmalı, öncelikle birinci hamur kağıt kullanılmalı” (Demircan, 2006, s. 14). Böylelikle çocukların okuma esnasında yansıyan ışıktan rahatsız olmamaları sağlanabilmelidir.

Kapak ve Cilt

Çocuklar için hazırlanan kitaplarda kitabın kapağı, çocukların kitaba ilgilerini çeken ilk görseldir (Şimşek, 2012). Kapak, yapıtı hem sağlam yapar hem de dikkat çekiciliğini artırır. Kapak üzerindeki resimler çok önemlidir. Çünkü bu resimler, kitabın okur üzerindeki albenisini artırır. Çocukta kitabı okuma isteği oluşturur. Kapak dikişleri ve ciltlerinin çok sağlam olması gerekir. Aksi takdirde çabuk dağılacakları ve yıpranacakları için, çocukların kitaba karşı ilgileri azalacaktır. Bununla birlikte, çocukların kitaplık oluşturma alışkanlıkları kazanması zorlaşır (Oğuzkan, 2010). Yapıtın kapak resmi, kitabın içinde de kullanılmalıdır. İç kapak da resimli olmalıdır. Baskı sayısı da iç kapakta bulunmalıdır (Demircan, 2006).

Kıbrıs’a (2010, s. 39) göre ise “Çocuk yapıtları hangi yaş için olursa olsun dış kapakları çocukların ilgisini çekecek biçimde, konuyla uyumlu olmalıdır.” Okul öncesi ve ilkokul seviyesindeki çocuklar için yayımlanan kitapların kapak kartonları sert ise bu kitapların köşelerinin düz değil de oval olarak kesilmesi yararlı olur. Çocukların kitapları kullanırken ağıza alma, fırlatma ve benzeri hareketlerinde küçük yaralanmalardan korunması için buna dikkat edilmesi gerekir.

Resimler

Yapıtlar resimli olmalıdır. Sayfanın en uygun yerine yerleştirilen resimlerin ayrıntılarına dikkat edilmelidir. Anlatılan konuyu barındıran, realist, ilgiyi çeken, çerçevesiz, belli bir kalitenin üstünde, metinle uyumlu ve çocuk tarafından anlaşılması kolay olan resimler kullanılmalıdır (Demircan, 2006). Resim yapıt ilişkisi çok önemlidir. Çünkü çocuk okuduğu metni anlamak için görsel öğrenme yoluna gider.

Dolayısıyla çocuğun okuduğu metni anlayabilmesinde resimlerin dili, yazı diline göre daha önemlidir (Sever, 2015b).

Yapıtlarda kullanılan resimler ve fotoğraflar, bir sanat eğitimi olan çocuk edebiyatını destekler nitelikte olmalıdır. Bu resimler, çocukların soyut kavramları anlamalarına yardımcı olur. Bununla birlikte, okumaya birden çok duyusunu katmasını sağlar. Okumaya özendirerek, yaşadıkları çevreye daha hassas bakmalarına katkı sunar. Yine bu resimler çocuk gelişiminde çok büyük bir öneme sahiptir (Anaz, 2018).

Sayfa Düzeni

Bu kitaplarda kompozisyon kâğıtlarında olduğu gibi kenar boşlukları bırakılmalıdır. İleriki sınıflarda satır aralığı normal iken, ilk sınıflarda bu aralık 1.5 olarak tercih edilmelidir (Kıbrıs, 2006). Çocuk kitaplarında, sayfa kenarında bırakılan boşlukların geniş olması tercih edilir. Kısa paragraflar özellikle ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okuyacağı kitaplarda tercih edilmelidir. Çocuğun rahat okuyabilmesi için, sütunlar çift değil tek olmalıdır (Oğuzkan, 2010). Belli bir yaşın altındaki çocukların ilgisi çabuk dağılabilir bu yüzden yapıtların sayfa sayıları onların bu durumlarına uygun olacak şekilde belirlenmelidir (Yazıcı, 2018).

Künye Bilgileri

“Kitapta yayınevinin diğer yapıtları ile ilgili bilgiler yer almalı, yazarın özgeçmişi ile ilgili bilgi verilmelidir. Kitapta, içindekiler, sözlük, kılavuz bölümleri yer almalıdır” (Demircan, 2006, s. 14).

İç Yapı

“Yazarların paylaşmak istediği duygu ve düşünceleri, sözcüklerin ve resmin anlam olanaklarından yararlanarak çocuğa aktardığı çocukla paylaştığı bütünün adına iç yapı denir” (Şirin, 2012, s. 8). Genel olarak içerik bakımından çocuk yapıtlarını değerlendirirken çocuğun düşünce ve hayal dünyasını zenginleştirme, okuma ilgisi ve öğrenme merakı uyandırma, eğlenceli ve en önemlisi eğitici olma gibi özellikler dikkate alınır” (Şimşek, 2012).

Dil ve Üslup

Dil ve üslup çocuğun yetişmesinde önemli bir faktördür. Bu faktör çocuğun yaşam gerçekliğini destekler nitelikte olmalıdır. Çocuk yapıtlarında çocukta dil bilincini geliştiren ve okuma sevgisini sağlayacak bir üslup kullanılmalıdır.

Bu kitaplardaki anlatım sade ve içten, kullanılan cümleler ise kısa ve anlaşılır olmalıdır. Kullanılan sözcükler ve anlatım yöntemleri, çocuğun gelişim evrelerine uygun olmalıdır. Çocukların anlamayacağı yabancı sözcükler yerine Türkçe sözcükler tercih edilmelidir. Kitaplar çocuğun ana dilinin kurallarını öğrendikleri yapıtlardır. Bu bakımdan kitapta bozuk cümlelere yer verilmemelidir. Yazım kurallarının ve noktalama işaretlerinin uygun kullanılması, ana dil kurallarının kavratılması açısından önemlidir (Sever, 2015a). Çocuğun yaşına ve öğrenim seviyesine göre kelime dağarcığına katkı sağlayacak kelimeler seçilmeli, argo kullanımlardan ve çocuğun anlayamayacağı ifadelerden kaçınılmalıdır.

Şiir, masal, anlatı ve öykü gibi okul öncesi çocuklarına hitap eden eserlerde, ana dilin en sade kullanımını örneklendiren, söz varlığını zenginleştiren bir dil ve anlatım kullanılmalıdır. Cümleler kısa ve akılda kalıcı olmalıdır (Sever, 2015b). Kitapta kullanılan dil ve anlatım, o kitabın değerini ve çocuğa göreliği belirler. Dolayısıyla kitaplarda kullanılan dil ve anlatım çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine uygun olmalıdır.

Çocuğun okuduğu metinden zevk alabiliyor olması, çocuk edebiyatı yapıtlarının en belirgin özelliklerindedir. Bu zevkin oluşabilmesi için öncelikle çocuğun okuduğunu tam olarak anlayabiliyor olması gerekir. Bunun için de metinde geçen kelimeler çocuğun anlayabileceği düzeyde olmalıdır. Bununla birlikte, çocuğun anlamını bilmediği kelimelerin metinlerde geçmesi, sözcük dağarcığını zenginleştirme açısından önemlidir. Fakat bu kelimelerin anlamı metin içerisinde sezdirme yoluyla öğretilmelidir (Anaz, 2018).

Konu

Konu, çocuğun yaş grubu gerçekliğine uygun olmalıdır. Çocuğun anlayacağı düzeyde ve çocuk ile yaşam arasında bağ kurabilecek ölçüde olan konular ele alınmalıdır.

Yaşamın gerçekliklerinin çocuk tarafından daha iyi algılanabilmesi açısından tema ve konu arasındaki bağ çocuk kitaplarında çok güçlü olmalıdır. Akla yatkın gelmeyen ve inandırıcı olmayan konular seçilmemelidir. İşlenen olaylar ele alınan konu ile tutarlı olmalı, yine bu olaylar mantıklı bir olay örgüsü içerisinde geliştirilmelidir” (Şimşek, 2012).

Çocuğun yaşamı ile ilgili konular seçilmeli ve bu konular çocuktaki güven duygusunu artırmalıdır. Aynı zamanda çocuk edebiyatı yapıtlarında tema ile konu bağıntısı güçlü olmalıdır (Demircan, 2006). Okuma kültürünün yerleşmesinde seçilen konular çok önemlidir. Çocuğun kavrayamayacağı, ona yabancı konular yapıttan soğumaya sebep olur ve okuma kültürünün olumsuz etkilenmesine yol açar (Gönen, 2012).

Evrensel nitelik taşıyan ruhsal özellikler, belirlenen konuların içerisinde bulunmalıdır. Bununla birlikte çocuğun kendi kültürel değerlerinin, ahlak kurallarının, gelenek ve göreneklerinin de bu konular içerisinde işlenmesi gerekir (Oğuzkan, 2010). Evrensel değerler ile kültürel değerlerin çelişmeden verilmesi ve her ikisinin de önemsenmesi, göz ardı edilmemesi gerekir.

Çocuk sadece merak ettiği sürece okumaya devam eder. Okuma kültürünün yerleşmesi açısından seçilen konu çok önemlidir. Merak uyandıran konular ve çocuğun ilgi alanına giren sürükleyici yapıtlar aynı zamanda tutarlı olmalıdır (Aytekin, 2016, s. 99).

Sever’e (2015a) göre ise tüm konular çocuk edebiyatında yer alabilir. Önemli olan seçilen konu değil, bu konunun işleniş biçimidir. Çocukların okul öncesinden itibaren ilk karşılaştıkları yapıtların konuları çocuğa göre olmalıdır. Çocuğa göre olan bu yapıtların hangi yaş grubundaki çocuğa seslenirse seslensin aranan en temel özellikleri, çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine göre, onların ihtiyaçlarını ve duyarlılıklarını karşılayabilmeleridir. Ayrıca bu yapıtlarda kullanılan dil ve çizimler çocuğun kavrayabileceği ölçülerde olmalıdır.

Literatürde çocuk kitaplarının sunuş şekilleriyle ilgili iki farklı görüş vardır. Çocuklara sadece belirli konuların aktarılabilceğini savunan birinci görüşe karşın; önemli olanın seçilen konu değil, konunun sunuş biçimi ve dozu olduğunu öne süren bir

görüş de vardır. Çocuğa görelilik ilkesini benimseyen ve birinci görüşü savunan yazarlar, yapıtlarda sevgi, dostluk, barış, arkadaşlık, iyilik, iyilikseverlik, yardımlaşma ve dayanışma gibi konuları ele almışlardır.

Elbette sadece yetişkin edebiyatı değil çocuk ve gençlik edebiyatı ürünleri de hayatın realitelerini konu edinebilir. Çocuklarla ilgili gerçekliklere dikkat edilerek eserler verilmelidir (Bulut, 2018). Konu tıpkı yetişkinler için yazılan eserlerdeki gibi, açık seçik belli olmalıdır. Çünkü konusu belirsiz olan eserler çocuklarda yanlış anlamaya ve kararsızlıklara yol açabilir (Oğuzkan, 2010). Bu bağlamda çocuklar için yapıtlar oluşturmak yetişkinler için yazmaktan çok daha zordur (Uğurlu, 2010).

Tema

Çocuk kitaplarında ele alınan tema açık, kesin ve yalın olmalıdır. Paylaşılacak istenen düşünceler, çocuğun anlayabileceği düzeyde, açık ve karmaşıklıktan uzak olmalıdır. Verilmek istenen mesajların niteliği okuyucunun kitaptan istenilen oranda faydalanmasını sağlayacaktır.

Çocukların demokratik kişilik sahibi olabilmeleri için bu eserlerde sevgi, saygı, dostluk, barış ve güven konularına sıklıkla yer verilmelidir. Aynı şekilde çocuklarda sevgi duygusunu geliştirmek için de insan, yaşam, doğa ve hayvan sevgisi gibi konuları ele almak gerekmektedir (Şirin, 2012).

Çocuğu rasyonel düşünmeye sevk eden evrensel değerlere yer verilmelidir. Siyasi örüntüler bulunmamalı ve herhangi bir duygu benimsetilmeye çalışılmamalıdır (Demircan, 2006).

Plan

Oluşturulan yapıtların planı yapılırken, yaş grubunun ilgi ve bilgi düzeyine dikkat edilmelidir. Tema, konu, kahramanlar ve düşünce, duygu ve durumların yazarın belirlediği bir sıraya göre anlatılması planın bir nevi tanımıdır (Oğuzkan, 2010).

Şirin'e (2012) göre de konu, kahraman ve temanın belirli bir düzen içerisinde eserlere yerleştirilmesi plan kavramını oluşturur. Bu plan oluşturulurken hitap edilen grubun bilgi ve kavrama düzeylerine göre hareket edilmelidir. Plan basit olmalıdır.

Gereksiz ayrıntılar yerine, kısa, açık ve anlaşılır bir yol izlenmelidir. Birbiriyle bağlantısı olmayan olayların yer aldığı kitaplar, çocukta sıkılma duygusu oluşturacak ve istenilen okuma gerçekleştirilemeyecektir.

“Planlama okumaya yeni başlayan bir çocuğun hikâye örüntüsünü kafasında oluşturabilmesi için çok önemlidir. Merak uyandıran yapıtlar, ne olacağını hayal ettiren yapıtlar çocuğun ilgisini daha çok çeker. Planlamanın düzgün yapılması çocuğun kafasının rahat olmasını sağlar. Başlıklar ve resimlerin kullanımı plan dahilinde gerçekleşir ve önemli yerler vurgulanır” (Aytekin, 2016, s. 99).

Resimlendirme

Çocuğun kendi gerçekliğini yaşayabilmesi için önemli olan resimlendirmeler, yaş düzeyine uygun olmalıdır. Okunan metinle bağlantı kurmak ve hayal dünyasında tam olarak canlandırabilmek için resimlendirmelerin gayet titizlikle yapılması gerekir. Ayrıca bu resimler çocuklar ve kitap arasındaki sevgi bağını kuran ve duygu algılarını geliştiren birer araçtır (Sever, 2015b).

Çocuk yapıtlarında resimler sade, açık ve ele alınan konuya uygun olmalıdır (Oğuzkan, 2010). Bu bağlamda resimleme yaparken çocukların yaş ve gelişim özellikleri, duyarlılıkları dikkate alınarak yapılmalıdır. Resimler, çocukların duygu ve düşüncelerinin sınırlarını zorlayarak hayal güçlerini geliştirir, yüzlerinde bir gülümseme oluşturur, çocukların kavramsal ve zihinsel gelişimlerini destekler (Öztürk ve Giren, 2018).

Karakterler

Çocuklara hitap eden kitaplarda az sayıda kahraman olması önemlidir. Üç yaş civarında bir çocuk üç kahraman arasında yaşanan bir olayı algılayabilirken bu sayı yaş grubu ilerledikçe kademeli olarak artırılabilir (Karataş, 2014). “Kahramanlar aracılığıyla çocuklara sorumluluk sahibi olma, farklılıklara saygı duyma ve demokratik yaşama kültürü yansıtılmalıdır. Edebiyat yapıtları yarattığı karakterler ile yaşamdan değişik kesitler sunarak okuru, çok sayıda kişilik özelliğiyle karşılaştırır “ (Sever, 2015b, s. 104).

Okunabilirlik

Okuma dört temel dil becerisinden biridir. Bununla birlikte edebi haz alma, yaratıcı düşünebilme, bilgilenme ve hayal gücünü kullanabilme gibi farklı becerilerden meydana gelmektedir (Baş ve Yıldız, 2015). Çocuk okurun dil gelişimi ve okuduğunu anlama düzeylerine uygun metinlerin hazırlanması, çocukların okuduğu metinleri amaçlandığı gibi anlamalarını sağlayacaktır. Bir metnin okunduğu zaman anlaşılması, o metnin okunabilirliğini göstermektedir. Bundan dolayı okunabilirlik okumada önemli bir yere sahiptir (Bağcı ve Ünal, 2013). Çocuğun düzeyine uygun dil kullanımı, ana dili eğitimi için de çok önemlidir. Okunabilirlik kavramı ile birlikte, metnin anlaşılmasındaki problemin çocuktan değil metnin kendisinden kaynaklı bir problem olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır. Metnin düzeye uygunluğu sadece ana dil eğitimi için değil, yabancı dil eğitimi için de gereklidir. Seçilen metnin düzeye uygunluğu motivasyonu, motivasyon da başarıyı etkilemektedir.

Akademik çalışmalar göstermektedir ki çocukların okuma, anlama hız ve düzeyleri metinlerin okunabilirliklerine göre değişiklik göstermektedir. Metinlerin okunabilirlik düzeyleri kolaydan zora doğru değiştikçe okuma hızları düşmekte ve okuduklarını anlamakta güçlük çekmektedirler. Anlama düzeyleri olumsuz etkilenmektedir (Çetinkaya, 2010). Okuma okunabilirlik, anlaşılabilirlik ve okunaklık kavramlarını içinde bulunduran bir süreçtir. Okumanın sesletim ile ilgili bir süreçten çok anlama fonksiyonuna hizmet ettiği görülmektedir (Baş ve Yıldız, 2015).

Anlama fonksiyonlarına da hizmet eden okuma aynı zamanda okunabilirlik, anlaşılabilirlik ve okunaklık gibi kavramları da içinde barındırır. Okunabilirlik, metnin yapısal özelliklerinden hareketle metnin zorluk derecesini belirleyebilmek olarak tanımlanmış ve metinlerin güçlük derecelerini belirleyebilmek için kullanımı kolay olan ve nesnel sonuçlar veren formüller geliştirilmiştir (Yılmaz ve Temiz, 2014).

Okunabilirliğin, tam olarak bir adı konulmasa da dilbilimde bir kavram olarak ortaya çıkışının Aristo ve Platon'a kadar uzandığı söylenebilir. Bunun yanında, bu alandaki ilk akademik çalışmalar 1920'li yıllara dayanmaktadır. Son zamanlarda dilcilerin ve bilim adamlarının kullandığı okunabilirlik formülleri, geçmişte yazışmalarla birlikte, askerî teşkilatlarda, sağlık şirketlerinde de kullanılmıştır (Erol, 2015).

Metinler üzerinde yapılan ilk araştırmalar, MÖ 9. yüzyılda din adamlarınca kutsal metinlerdeki sözcüklerin önemli-önemsiz ayrımını yapmak adına sıklık sayımları üzerine yapılmıştır. 1898 yılında F.W. Kaeding'in yaklaşık 11 milyon sözcüğü incelediği sıklık sözlüğü çalışması alanyazında önemli bir yer tutar. İngilizcede okunabilirlikle ilgili çalışmalar 1923 yılında B. A. Lively ve S. L. Pressey tarafından yapılır. Konu ile ilgili en tanınmış çalışmalar R. Flesch'e aittir. Diğer önemli araştırmalara Dale/Chall, Farr/Jenkins/Paterson ve Gunning gibi araştırmacıların çalışmaları örnek gösterilebilir (Ateşman, 1997)

1990'lı yıllardan itibaren Türkiye'de de okunabilirlik ile ilgili çalışmalara başlanmıştır. Türkçe metinlere göre bir okunabilirlik formülü o yıllara kadar bulunmamaktadır. İngilizce metinlere uygun okunabilirlik formülü mevcut iken dil yapıları farklı olduğu için bu formüller Türkçe metinlere uygulanamamaktaydı. 1990'lı yıllardan itibaren bu alanda çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların en önemlileri 1997 yılında Ateşman ve 2010 yılında Çetinkaya tarafından gerçekleştirilmiştir (Bağcı, 2013).

Tanımsal olarak bir metnin zorluk seviyesi ile ilgili okuru bilgilendiren olgu okunabilirliktir. Bu bilgilendirme sonucunda metnin kalitesi ile ilgili bir çıkarım belirlenemez (Ateşman, 1997). Yani okunabilirlik metnin edebî açıdan kaliteli olup olmadığını belirten bir olgu değil, sadece zorluk derecesini belirleyen bir ölçüm sistemidir. "Okuyucular tarafından anlaşılma derecesinin ölçülmesi" şeklinde de açıklanabilir. Burada esas alınan, metnin okuyucular tarafından "kolay ya da zor" şeklinde anlaşılması durumudur.

Bazen okuyucuya, bazen de okuma materyaline ilişkin etmenler, okuduğunu anlamayı etkileyebilir. Çoğunlukla okuma materyaliyle ilgili olmak üzere hakkında çeşitli formüller geliştirilen bu etmenlerden birisi de okunabilirliktir (Çeçen ve Aydemir, 2011). Zorbaz'ın belirttiği gibi, metnin zorluk derecesini belirlemeyi amaçlayan okunabilirlik formülü ile metnin sayılabilir özellikleri (cümle ve kelime uzunlukları) belirlenir. Okurun seviyesine hitap edip etmediği sonucuna buradan ulaşılır, bu da güçlük seviyesinin belirlenmesidir (Zorbaz, 2007). Bir metnin okunabilirlik düzeyinin, o metni hangi oranda dinlenebilir kılacağına ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Okuma gibi dinleme de anlama amaçlı bir etkinlik

olduğundan kelime ve cümle uzunluğuna dayanan okunabilirliğin, dinlemeyi de etkileyeceği düşünülebilir (Çeçen ve Aydemir, 2011).

Metinleri çok farklı açılardan değerlendirme imkânı vardır. Bir metin gerek dil gerekse anlam yönüyle incelenerek tespitlerde bulunulabilir. Metinlerin incelenmesinde, metnin amacı ve hitap ettiği kitle ön plandadır (Erol, 2014). Okunabilirliği ölçmeye çalışan bazı formüller metinlerin nicel özellikleriyle ilgilenmiştir. Bu durum, okunabilirliğin anlaşılabilirlikle ilgisi olmadığını çağrıştırmaktadır. Ancak nicel özellikler, metindeki dilsel ifadeleri kavramada etkili olduğundan dolaylı da olsa anlamayı etkilemektedir (Çeçen ve Aydemir, 2011).

Nicel ve nitel ilişkinin varlığı okunabilirlik formüllerine var olandan daha fazla önem verilmesi gerektiğini de gösterir. Çünkü formüller, kitaplara konulacak metinlere, çocuklar için hazırlanacak kitaplara veya yetişkinlere göre hazırlanacak metinlere seçilecek sözcükler ve cümleler hakkında bilgi verir. Okunabilirlik ölçüsü metnin; bireye veya sınıfa uygunluğu, anlaşılması ya da anlaşılmaması, iyi veya kötü oluşuyla ilgili bilgi vermez, metnin güçlüğü ile ilgili fikir verir.

Her dilin tümce yapısı farklı olduğundan her okunabilirlik formülünün her dile uygulanamayacağı bir gerçektir (Baş ve Yıldız, 2015). Ender Ateşman'ın 1997 yılında yaptığı okunabilirlik çalışması, bu alanda bir ilk niteliğindedir. Türkçenin diğer dillerden farklı olduğuna değinen Ateşman, Türkçe için yeni bir okunabilirlik formülü geliştirmeye çalışmıştır. Flesch'in okunabilirlik formülünü geliştirerek Türkçe'ye uyarlamıştır. Ateşman'ın okunabilirlik formülü cümle uzunluğu ve kelime uzunluğu değişkenleri esas alınarak hazırlanmıştır.

Ateşman'a (1997) göre okunabilirlik ile anlaşılabilirlik arasında bazı farklılıklar vardır. Bu yüzden metinler incelenirken niteliksel ve niceliksel özellikleri açısından değerlendirilmelidir, sonucunu ortaya koymaktadır. Anlaşılabilirlikte metnin içeriği çok önemlidir. Örneğin düşüncenin hangi sırayla anlatıldığı, nasıl anlatıldığı, okuyucunun konuya olan ilgisi anlaşılabilirliğini etkilerken okunabilirlikten de daha çok metinlerin dil bilgisel özellikleri, sözcük ve cümle ortalamaları gibi niceliksel göz önüne alınmalıdır.

Metin kavramı da bu çerçevede açıklanması gereken kavramlar arasındadır. Genel dilbilimde ya da metin dilbilimde “metin” kavramı yazılı ya da sözlü bütün metinleri kapsamaktadır. Dilbilimi açısından yazılı metinler sözlü metinlere göre büyük farklılıklar göstermektedir (Ateşman, 1997).

İlgili Araştırmalar

Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerini belirlemek için ilk olarak Ateşman (1997) Flesch’ten kelime ve cümle uzunluğunu temel alan formülü Türkçeye uyarlamıştır. Zorbaz (2007) bu çalışmalara bir yenisini ekleyerek ilköğretim birinci kademedeki masalları incelemiştir. Sözcük ve cümle uzunluklarında gerçekleşen düşüşlerin sebeplerini tespit etmiştir. Güneş’in (2000) yapmış olduğu çalışmada da Millî Eğitim Bakanlığı onaylı 52 ders kitabının incelemesi gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma sonucunda kitaplardaki okunabilirlik düzeyinin yeterli olduğu tespit edilmiştir.

Aydemir ve Çeçen’nin (2011) kelime uzunlukları açısından inceledikleri 50 hikâye kitabından çıkardıkları sonuca göre, okul öncesi yayımların okunabilirlik açısından incelenmesinin önem arz ettiği belirlenmiştir. Metinler hazırlanırken cümle uzunluklarına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır

Çocuk edebiyatı yapıtlarının iç yapı ve dış yapı ölçütlerine göre yapılmış olan bilimsel çalışmalar, Türkiye’de yayımlanmış olan yapıtların çoğunun nicel olarak çeşitli sorunlar taşıdığını göstermiştir. Demircan’ın (2006) ortaya koyduğu sorunlar, bu yönden incelendiğinde yapıtlarda yetersizlikler olduğu ve çeşitli açılardan kalite sorunu yaşadıkları belirlenmiştir. Kırkgöz ve Diken’in (2019) çalışmalarında sorun odaklılık kavramının içinde olan özel gereksinimlilik konusu irdelenmiş ve ele alınan resimli çocuk yapıtlarında iç ve dış yapıda eksiklikler olduğu vurgulanmıştır.

Ayrıca, Sever (1995), Şirin (2017), Temizyürek ve Acar (2014), Yazıcı (2018), Körükçü (2012), Karagöz (2015a), Karagöz (2015b), Alpöge (2011), Turan(2005) Yakar ve Yılmaz (2018) incelendiğinde çocuklar için seçilecek olan yapıtların sorun odaklılık kavramlarının işleniş bağlamında, kaliteli “resimli çocuk edebiyatı yapıtları” basılması hususları üzerinde durulmuştur. Sorun odaklılık kavramının dikkat çeken özellikleri ve çocuk pedagojisine katkıları ile ilgili faktörler ortaya çıkarılmıştır. Yakar ve Yılmaz’ın (2018) da ifade ettiği gibi, sorun odaklılıkta çocuğa yalnızca belirli

konuların verilebileceği görüşü tartışılırken bir diğer görüş de konuların ne olduğundan çok nasıl verileceğinin daha önemli olduğu düşüncesidir. Görüldüğü gibi sorun odaklılık kavramı farklı fikirlerin oluşmasına sebep olmuştur.

Yapılan bir diğer araştırmada ise (Gönen 2012) incelenen kitaplarda dayanıklı cilt kullanılmadığı tespit edilmiştir. Eserlerde konu çeşitliliğinin bulunmadığı, resimlerin dörtte üçünün hayalî öğelerden oluştuğu, yazı-resim oranının istenilen düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Buna karşılık kitapların çoğunda dil bilgisi kurallarına uyulduğu ve resim-metin ilişkisine dikkat edildiği görülmüştür. Dik'in (2019) çalışmasında ise TÜBİTAK çocuk kitaplarının kapak tasarımlarının genel tasarım ilkelerine uygun olduğu belirlenmiştir. Ulutaş'ın (2017) gerçekleştirmiş olduğu araştırmada resimli çocuk kitaplarının çocuklar açısından etkililiğini artırabilmek için hazırlanacak kitaplarda hedef kitlenin özelliklerinin iyi belirlenmesinin önemli bir unsur olduğu belirlenmiştir.

Ağca'nın (2016) gerçekleştirmiş olduğu çalışmasında TÜBİTAK popüler bilim kitaplarının destek materyal olarak kullanıldığı deney gruplarının fen bilimlerinde başarı düzeylerinin artmış olduğu gözlemlenmiştir. TÜBİTAK kitaplarını çeviribilim açısından inceleyen Kılıç'a (2009) göre ise "bir boşluğu doldurma misyonu" içeren bu yapıtların, çeviride kalite standardında maddi altyapı ve kurumsal ağ bakımından en uygun yapıtlar olduğu ortaya çıkmıştır.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde çocuk kitapları ile ilgili pek çok çalışma yapılmış olmasına rağmen sorun odaklı çocuk kitaplarının biçim-içerik ve okunabilirlikle ilgili herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu sebeple çalışma TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı 39 kitap üzerinde yapılmıştır. Çalışmada yapıtların iç yapı, dış yapı ve okunabilirlikleri üzerinde detaylı bir şekilde durulmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, veri toplama araçları, verilerin nasıl toplandığı ve nasıl analiz edildiği üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma deseninden olan durum çalışması kullanılmıştır. “Durum çalışması nitel çalışmada çok yaygın kullanılan bir yaklaşımdır” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.74).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Materyal/İncelenen Dokümanlar

Çalışmanın materyallerini belirlemek için çocuk edebiyatı yayıncılığı yapan yayınevlerinin internet siteleri ve kitap katalogları ayrıntılı biçimde taranmıştır. Bu incelemelerde tanınmış yayınevlerinden çıkan kitaplar incelenerek sorun odaklı kitaplara ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan tarama sonunda çalışmada 3 ve 8 yaş grubuna seslenen TÜBİTAK’ın yayımladığı Popüler Bilim Kitapları serisinden sorun odaklı 39 çocuk kitabının kullanılmasına karar verilmiştir. Bu kitapların devlet kurumu tarafından basılıyor olması çalışma için tercih edilmesinde etkili olmuştur. Aşağıdaki tabloda belirlenen sorun odaklı çocuk kitaplarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Kitaplara İlişkin Bilgiler

KİTABIN İSMİ	KİTABIN YAŞ GRUBU	KİTABIN EBATI	SAYFA SAYISI	KİTABIN YAZARI	RESİMLEYEN	ÇEVİREN	TÜRKİYE BASKISI	İÇERDİĞİ SORUN
Annem Beni Hâlâ Eskisi Gibi Seviyor mu?	3+	24-24	37	HEIDI HOWARTH	DANIEL HOWARTH	EMİNE GEÇGİL	2.Basım Mayıs 2017	Kıskançlık
Babam Neden Burada Değil ?	3+	24-24	37	HEIDI HOWARTH	DANIEL HOWARTH	EMİNE GEÇGİL	2.Basım Mayıs 2017	Yalnız Kalma Endişesi
Hep Beraber Olmak Güzel	3+	24-24	37	CHRISTIN A FALCON MALDONA DO	JOSEP MARIA CARDONA	EMİNE GEÇGİL	2.Basım Mayıs 2017	Yalnızlık
Sinirlerine Hakim Ol	3+	24-24	37	BERTA GARCIA SABATES	ARMELLE MODERE	EMİNE GEÇGİL	2.Basım Mayıs 2017	Şiddet, Öfke

Yaşlı Ayılar Ağaca Tırmanamaz	3+	24-24	37	HEIDI DANIEL HOWARTH	DANIEL HOWARTH	EMİNE GEÇGİL	2.Basım Mayıs 2017	Yaşlılık
Amir Yolunu Kaybediyor	5+	24-24	37	ALEIX CABRERA	ROSA CURTO	ADEM ULUDAĞ	1.Basım Haziran 2013	Aidiyet
Berke'nin Down Sendromu Hikayesi	5+	22-32	22	HELENA KRALJIC	MAJA LUBI	ELİF OPŞİN	1.Basım Ağustos 2015	Down Sendromu
Cem'in Disleksi Hikayesi	5+	22-32	22	HELENA KRALJIC	MAJA LUBI	ELİF OPŞİN	1.Basım Ağustos 2015	Disleksi
Çaba Göstermeye Değer	5+	24-24	37	ALEIX CABRERA	ROSA CURTO	ONUR DİZDAR	2.Basım Mayıs 2017	Bakıma Muhtaçlık
Gülücükler Şatosu	5+	24-24	37	ALEIX CABRERA	ROSA CURTO	ADEM ULUDAĞ	2.Basım Mayıs 2017	Çocuk İşçiliği
Kaybolan Renkler	5+	24-24	35	ALEIX CABRERA	ROSA MARIA CURTO	ADEM ULUDAĞ	2.Basım Mayıs 2017	Çocuk Haklarının İhlali
Lara'nın Epilepsi Hikayesi	5+	22-32	14	HELENA KRALJIC	MAJA LUBI	ELİF OPŞİN	1.Basım Ağustos 2015	Epilepsi
Minik Korsanlar	5+	24-24	37	ALEIX CABRERA	ROSA CURTO	ADEM ULUDAĞ	2.Basım Mayıs 2017	Çocuk Haklarının İhlali
Öçülü Olmaya Değer	5+	24-24	34	ALEIX CABRERA	ROSA MARIA CURTO	ONUR DİZDAR	2.Basım Mayıs 2017	Özgürlük Alanına Müdahale
Riki'nin Yeni Dünyası	5+	24-24	37	ALEIX CABRERA	ROSA MARIA CURTO	ADEM ULUDAĞ	1.Basım Haziran 2013	Görme Engellilik
Sabretmeye Değer	5+	24-24	37	ALEIX CABRERA	ROSA CURTO	ONUR DİZDAR	2.Basım Mayıs 2017	Sabırsızlık
Salyangoz Adam	5+	24-24	37	ALEIX CABRERA	ROSA CURTO	ADEM ULUDAĞ	2.Basım Mayıs 2017	Etnik, Dini, vb. Ayrımcılık
Beni Korkutan Ne ?	6+	24-24	37	HEIDI HOWARTH	DANIEL HOWARTH	EKREM EMRE SEZER	2.Basım Mayıs 2017	Korku
Beni Üzen Ne?	6+	24-24	37	HEIDI HOWARTH	DANIEL HOWARTH	UMUT HASDEMİR	2.Basım Mayıs 2017	Buzulların Erimesi
Büyükbabam Değişti	6+	19-24	29	PAM POLLACK	MARTA FABREGA	ÖZDEN HANOĞLU	1.Basım Ekim 2011	Hastalık
Çocuk Olmak Zor	6+	19-24	31	JENNIFER MOORE	MARTA FABREGA	EBRU KILIÇ	3.Basım Kasım 2013	Sorumluluklar
Down Sendromlu Bir Arkadaşım Var	6+	24-24	31	JENNIFER MOORE	MARTA FABREGA	UMUT HASDEMİR	1.Basım Ekim 2011	Down Sendromu
Gülünç Duruma Düşme Korkusu	6+	24-24	35	ALEIX CABRERA	ROSA CURTO	ADEM ULUDAĞ	2.Basım Mayıs 2017	Korku
Karanlık Korkusu	6+	24-24	35	ALEIX CABRERA	ROSA CURTO	ADEM ULUDAĞ	2.Basım Mayıs 2017	Karanlık
Yalnız Kalma Korkusu	6+	24-24	35	ALEIX CABRERA	ROSA CURTO	ADEM ULUDAĞ	2.Basım Mayıs 2017	Yalnızlık
Yapabilirim!	6+	19-24	31	JENNIFER MOORE	MARTA FABREGA	EBRU KILIÇ	3.Basım Temmuz 2017	Fiziksel Engellilik

Bende Astım Var	7+	24-24	35	JENNIFER MOORE	ROSA CURTO	ÖZDEN HANOĞLU	1.Basım Ekim 2011	Astım
Bende Disleksi Var	7+	19-24	31	JENNIFER MOORE	MARTA FABREGA	EBRU KILIÇ	2.Basım Ekim 2011	Disleksi
Dedemin Müziği	7+	21-25	34	ALİSON ACHESON	BILL FARNSWORTH	MİNE ÖZYURT KILIÇ	1.Basım Eylül 2015	Alzheimer
Duyamamak Böyle Bir Şey	7+	19-24	33	JENNİFER MOORE-MALLINOS	MARTA FABREGA	ÖZDEN HANOĞLU	1.Basım Ekim 2011	İşitme Engeli
Genler Değiştirildiğinde Ne Olur?	7+	21-27	31	OH SEON HUI	CHOI SU YEON	SERKAN GÖKTAŞ	1.Basım Eylül 2015	GDO'lu Gıda Ürünleri
İnci'nin Büyük Yarışı	7+	21-25	35	THERESA MARTIN GOLDING	MARGEAX LUCAS	MİNE ÖZYURT KILIÇ	1.Basım Eylül 2015	Astım
Kansere Elveda Bahçesi	7+	21-25	34	JANNA MATTHIES	KRISTI VALIANT	MİNE ÖZYURT KILIÇ	1.Basım Eylül 2015	Kanser
Yavaş Kaan	7+	16-23	32	LUCİLLE RECHT PENNER	GİOİA FİAMMENGHI	TUBA ÖNGÜN	1.Basım Aralık 2017	Başarısızlık
Arabaların Uyuduğu Gün	8+	26-23	35	HYE EUN SHIN	ERIKA COTTELEER	ZEHRA NUR OLGUN	1.Basım Aralık 2017	Trafik
Bay Endişe	8+	21-25	34	HOLLY NINER	GREG SWEARINGEN	MİNE ÖZYURT KILIÇ	1.Basım Eylül 2015	Obsesif Kompulsif Bozukluk
Dokuz Dakika	8+	26-23	33	HYE EUN SHIN	IRENE KLAR	ZEHRA NUR OLGUN	1.Basım Aralık 2017	Çevre Kirliliği ve Gürültü
Kadim Orman	8+	26-23	33	CECIL KIM	ELSA HUET	BÜŞRA GÜVENEN	1.Basım Aralık 2017	Yağmur Ormanlarının Tahribi
Kalundborg Beşlisi	8+	26-23	29	JEONG HEE NAM	PETR HORACEK	BÜŞRA GÜVENEN	1.Basım Aralık 2017	Canlıların Yok Olma Tehlikesi

Kullanılan Dokümanlar İle İlgili Süreç

Çalışmada öncelikle sorun odaklı 39 çocuk kitabının orijinalliği, baskı kalitesi, çalışma için uygunluğu kontrol edilmiştir. Ardından sorun odaklı kitapların biçim-içerik ve okunabilirlik düzeyine ilişkin bulgulara ulaşmak için yapıtlar iki kez kapsamlı biçimde okunmuştur. Çalışmada doküman analizi yapılmıştır. “Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi gözlem ya da görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir” (Yıldırım, Şimşek, 2016, s. 190).

Yapıtların Biçim-İçerik Özelliklerini Belirleme ve İnceleme Süreci

TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı 39 çocuk kitabının iç ve dış yapı ölçütlerini belirlemek amacıyla Demircan (2006) tarafından geliştirilen 75 soruluk beş

farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Araştırmacı, bütün kitaplar için 75 sorudan oluşan anketini -“Kitapların Tasarım ve Düzenleme Özellikleri”, “Kitapların Yazar ve Kitap Bilgileri”, “Kitapların Dil ve Anlatım Özellikleri”, “Kitapların Konu-Plan Özellikleri”, “Kitapların Resimlendirme Özellikleri”- nitelikleri açısından incelediği 5 farklı veri toplama aracındaki soruları cevaplamıştır.

Ulaşılan bulgular ilgili başlıklar altında tablolar hâlinde verilmiştir. İç yapı ölçütlerini belirlemeye yönelik kullanılan araçlardaki olumlu soru köklü sorular ‘yeterli’ için ‘3’, ‘kısmen yeterli’ için ‘2’ ve ‘yetersiz’ için ‘1’ puanla değerlendirilmiştir. Yine iç yapı ölçütlerini belirlemeye yönelik kullanılan araçlardaki olumsuz soru köklü sorular ise ‘yeterli’ için ‘1’, ‘kısmen yeterli’ için ‘2’ ve ‘yetersiz’ için ‘3’ biçiminde ters puanlanmıştır. Dış yapı ölçütlerini belirlemek için kullanılan araçlardaki tüm sorular ‘yeterli’ için ‘2’, ‘yetersiz’ için ‘1’ biçiminde puanlanmıştır. Bu puanlamalar sonucunda ortaya çıkan veriler SPSS 22 programında analiz edilerek sınıflandırılmıştır. İç yapı ölçütlerini belirlemeye yönelik kullanılan araçlardaki olumlu soru köklü sorular ‘yeterli’ için değer aralığı “2,34-3,00”; ‘kısmen yeterli’ için değer aralığı “1,67-2,33”; yetersiz için değer aralığı “1,00-1,66”; dış yapı ölçütlerini belirlemek için kullanılan araçlardaki tüm sorular ‘yeterli’ için değer aralığı “1,50-2,00”; yetersiz için “1,00-1,49 biçiminde puanlanmıştır. Bulguların frekans (f), yüzde (%) ve ortalamaları (\bar{x}) hesaplanmıştır (Demircan, 2006).

Yapıtların Okunabilir Düzeyini Belirleme Süreci

TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı 39 çocuk kitabının okunabilirlik düzeylerini belirlemek için Ateşman’ın (1997) Flesch’ten uyarladığı, kelime ve cümle uzunluğunu temel alan okunabilirlik formülü araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Bu formül iki değişken göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Bu değişkenler; cümle uzunluğu ve kelime uzunluğudur. Ateşman’ın oluşturduğu formül ve bu formüle göre çıkan okunabilirlik sayısı ve bu sayı değeri aralığına denk gelen okuma düzeyleri şu şekildedir:

$$\text{Okunabilirlik sayısı} = 198,825 - 40,175 \times X1 - 2,610 \times X2$$

X1 = Hece olarak ortalama kelime uzunluğu

X2 = Kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Tablo 2. Ateşman Okunabilirlik Formülünde Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Sayısına Göre Sınıflandırılması

	Okunabilirlik Sayısı
Çok Kolay	90-100
Kolay	70-89
Orta Güçlükte	50-69
Zor	30-49
Çok Zor	1-29

Verilerin toplanması ve analizinde adı geçen yapıtların biçim ve içerik özellikleri araştırma soruları çerçevesinde ele alınmıştır. Araştırmanın ikinci probleminde, yapıtların okunabilirlik düzeylerini belirlemek için Ateşman (1997) tarafından Türkçeye uyarlanan formül kullanılmıştır. Buna göre formülün uygulanması şöyledir:

1. Sözcükleri Sayın: Boşlukla aralanmış, sayılar, yazıbirimler, semboller ve yazıbirim kümeleri sözcük olarak kabul edilir. Birleştirme çizgisiyle ayrılmış sözcükler ve kısaltmalar sözcük olarak kabul edilir.

2. Tümceleri Sayın: Dilbilgisel olarak diğer tümce veya tümleçten bağımsız olduğu düşünölen her birim tümce olarak kabul edilir. Nokta, soru işareti, açıklama noktası ve iki parantez bitirilmiş cümle olarak kabul edilir.

3. Heceleri Sayın: Seslettiğiniz biçimiyle heceleri sayın. Örneğin; gel (1 hece), gelsin (2 hece). Sembol ve şekiller sesletildikleri biçimiyle sayılır. Örneğin; Cm (4 hece), 1918 (7 hece) olarak kabul edilir.

4. Ortalama tümce uzunluğunu bulun: ortalama tümce uzunluğunu bulmak için toplam sözcük sayısını tümce sayısına bölün (Kurt, 2018).

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının dış yapı ve iç yapı ölçütleri ile okunabilirlik düzeylerine ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Tasarım ve Düzenleme Özellikleri

	YETERSİZ		YETERLİ	
	f	%	f	%
Kitabın biçimi uygun mu?	7	17,95	32	82,05
Kitabın boyutu uygun mu?	7	17,95	32	82,05
Kitap kolay taşınabiliyor mu?	7	17,95	32	82,05
Kitabın ciltlenme biçimi uygun mu?	-	-	39	100,00
Kullanılan punto okuyucunun seviyesine uygun mu?	27	69,23	12	30,77
Sayfalar temizlenebilir mi?	-	-	39	100,00
Sayfaların alt-üst boşlukları var mı?	15	38,46	24	61,54
Sayfaların sağ-sol boşlukları var mı?	14	35,90	25	64,10
Satır arası boşluklar uygun mu?	21	53,85	18	46,15
Kitabın kağıdı mat mı?	1	2,56	38	97,44
Kağıt kalitesi uygun mu?	-	-	39	100,00
Kapak resmi kitapta yer alıyor mu?	25	64,10	14	35,90
Kitabın kapağı konu ile uyumlu mu?	1	2,56	38	97,44
Kitabın iç kapağı resimli mi?	-	-	39	100,00

TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının, tasarım ve düzenleme ölçütlerini ne ölçüde taşıdığına sonuçları Tablo 3’te verilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde tasarım ve düzenleme sonuçlarına göre 3 madde yetersiz, 11 madde yeterli düzeyde bulunmuştur. İncelenen kitapların tamamı; “Kitabın ciltlenme biçimi uygun mu?” (f=39), “Sayfalar temizlenebilir mi?” (f=39), “Kâğıt kalitesi uygun mu?” (f=39) ve ” Kitabın iç kapağı resimli mi?” (f=39) maddelerinde yeterli düzeydedir. “Kullanılan punto okuyucunun seviyesine uygun mu?” (f=27), “Satır arası boşluklar uygun mu?” (f=21) ve “Kapak resmi kitapta yer alıyor mu?” (f=25) maddelerinde ise yetersizlik tespit edilmiştir.

Tablo 4. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının, Tasarım ve Düzenleme Özelliklerine Göre Yetersizlik Tespit Edilen Maddelerinin, Yaş Gruplarına Göre Analiz

	YAŞ GRUPLARI																			
	3 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		7 YAŞ		8 YAŞ											
	YETERLİ	YETERSİZ	YETERLİ	YETERSİZ	YETERLİ	YETERSİZ	YETERLİ	YETERSİZ	YETERLİ	YETERSİZ										
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%								
Kullanılan punto okuyucunun seviyesine uygun mu?	1	20	4	80	3	25	9	75	1	11	8	89	2	25	6	75	5	100	-	-
Satır arası boşluklar uygun mu?	2	40	3	60	9	75	3	25	4	44	5	56	3	38	5	62	-	-	5	100
Kapak resmi kitapta yer alıyor mu?	1	20	4	80	6	50	6	50	5	56	4	44	2	25	6	75	1	20	4	80

TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının, tasarım ve düzenleme özelliklerine göre yetersizlik tespit edilen 3 maddesinin yaş grupları açısından analizi tablo 4’te verilmiştir. Tablo incelendiğinde; “Kullanılan punto

okuyucunun seviyesine uygun mu?” maddesinde, 3 yaş (f=80), 5 yaş (f=75), 6 yaş (f=89) ve 7 yaş (f=75) grubu kitaplarda yetersizlik belirlenmiştir. “Satır arası boşluklar uygun mu?” maddesinde; 3 yaş (f=60), 6 yaş (f=56), 7 yaş (f=62) ve 8 yaş (f=100) grubu kitaplarda yetersizlik tespit edilmiştir. “Kapak resmi kitapta yer alıyor mu?” maddesinde ise, 3 yaş (f=80), 5 yaş (f=50), 7 yaş (f=75) ve 8 yaş (f=80) grubu kitapların yetersiz olduğu görülmüştür.

Tablo 5. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Yazar ve Kitap Bilgileri

	YETERSİZ		YETERLİ		\bar{X}
	f	%	f	%	
Ön kapakta kitabın adı varmı?	-	-	39	100,00	2
Ön kapakta yazarın adı var mı?	9	23,08	30	76,92	1,77
Ön kapakta yayınevinin adı var mı?	-	-	39	100,00	2
Kitapta içindekiler bölümü var mı?	39	100,00	-	-	1
Bilinmeyen sözcükler için kitapta sözlük var mı?	37	94,87	2	5,13	1,05
İç kapakta kitabın yöneldiği yaş gurubu yazıyor mu?	39	100,00	-	-	1
İç kapakta basım yılı yazıyor mu?	-	-	39	100,00	2
İç kapakta basım yeri yazıyor mu?	-	-	39	100,00	2
Kitabın kaçınıcı baskı olduğu yazıyor mu?	-	-	39	100,00	2
Kitabın kılavzu var mı?	39	100,00	0	0,00	1
ISBN numarası var mı?	0	0,00	39	100,00	2
Yazar(lar) tanıtılmış mı?	39	100,00	-	-	1
Çizerin adı verilmiş mi?	-	-	39	100,00	2
Çevirenin ya da kontrolörün adı verilmiş mi?	-	-	39	100,00	2
Türkçe metnin bilimsel danışmanı var mı?	35	89,74	4	10,26	1,1

Yazarın diğer yapıtları hakkında bilgi var mı?	23	58,97	16	41,03	1,41
Yayınevinin diğer yapıtları hakkında bilgi var mı?	15	38,46	24	61,54	1,62
Talim Terbiye Kurulunun onayı var mı?	39	100,00	-	-	1
Kitabın sayfa numaraları var mı?	3	7,69	36	92,31	1,92
Kitabın sırtında kitap bilgileri var mı?	3	7,69	36	92,31	1,92
Arka kapakta kitabın fiyatı yazıyor mu?	1	2,56	38	97,44	1,97

TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının yazar ve kitap bilgileri Tablo 5’te verilmiştir. Tablo 5’te verilen bulgular incelendiğinde, 8 maddenin yetersiz, 13 maddenin yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. İncelenen tüm kitapların; “Ön kapakta kitabın adı var mı?” (f=39), “Ön kapakta yayınevinin adı var mı?” (f=39), “İç kapakta basım yılı yazıyor mu?” (f=39), “İç kapakta basım yeri yazıyor mu?” (f=39), “Kitabın kaçınıcı baskı olduğu yazıyor mu?” (f=39), “ISBN numarası var mı?” (f=39), “Çizerin adı verilmiş mi?” (f=39) ve “Çevirenin ya da kontrolörün adı verilmiş mi?” (39) maddelerinde yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca; “Kitapta içindekiler bölümü var mı?” (f=39), “İç kapakta kitabın yöneldiği yaş gurubu yazıyor mu?” (f=39), “Kitabın kılavuzu var mı?” (f=39), “Yazar(lar) tanıtılmış mı?” (f=39) ve “Talim Terbiye Kurulunun onayı var mı?” (f=39) maddelerinin tüm kitaplarda yetersiz düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte “Bilinmeyen sözcükler için kitapta sözlük var mı?” (f=37), “Türkçe metnin bilimsel danışmanı var mı?” (f=35) ve “Yazarın diğer yapıtları hakkında bilgi var mı?” (f=23) maddelerinde de yetersizlikler tespit edilmiştir.

Tablo 6. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının, Yazar ve Kitap Bilgileri Özelliklerine Göre Yetersizlik Tespit Edilen Maddelerinin Yaş Gruplarına Göre Analizi

	YAŞ GRUPLARI																			
	3 YAŞ				5 YAŞ				6 YAŞ				7 YAŞ				8 YAŞ			
	YETERLİ		YETERSİZ		YETERLİ		YETERSİZ		YETERLİ		YETERSİZ		YETERLİ		YETERSİZ		YETERLİ		YETERSİZ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kitapta içindekiler bölümü var mı?	-	0	5	100	-	0	12	100	-	0	9	100	-	0	8	100	-	0	5	100
Bilinmeyen sözcükler için kitapta sözlük var mı?	-	0	5	100	-	0	12	100	-	0	9	100	1	13	7	87	1	20	4	80
İç kapakta kitabın yöneldiği yaş gurubu yazıyor mu?	-	0	5	100	-	0	12	100	-	0	9	100	-	0	8	100	-	0	5	100
Kitabın kılavuzu var mı?	-	0	5	100	-	0	12	100	-	0	9	100	-	0	8	100	-	0	5	100
Yazar(lar) tanıtılmış mı?	-	0	5	100	-	0	12	100	-	0	9	100	-	0	8	100	-	0	5	100
Türkçe metnin bilimsel danışmanı var mı?	-	0	5	100	-	0	12	100	-	0	9	100	3	38	5	62	1	20	4	80
Yazarın diğer yapıtları hakkında bilgi var mı?	-	0	5	100	7	58	5	42	6	67	3	33	-	0	8	100	3	60	2	40
Talim Terbiye Kurulunun onayı var mı?	-	0	5	100	-	0	12	100	-	0	9	100	-	0	8	100	-	0	5	100

TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının yazar ve kitap bilgileri özelliğine göre yetersizlik tespit edilen 8 maddesinin yaş grupları açısından analizi tablo 6’da verilmiştir. Tablo 6 incelendiğinde 3, 7 ve 8 yaş grubu kitapların ilgili tüm maddelerde yetersiz olduğu, 5 ve 6 yaş grubu kitapların ise “Kitapta içindekiler bölümü var mı?”, “Bilinmeyen sözcükler için kitapta sözlük var mı?”, “İç kapakta kitabın yöneldiği yaş gurubu yazıyor mu?”, “Kitabın kılavuzu var mı?”, “Yazar(lar) tanıtılmış mı?”, “Türkçe metnin bilimsel danışmanı var mı?” ve “Talim Terbiye Kurulunun onayı var mı?” maddelerinde yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Dil ve Anlatım Özellikleri

	KISMEN						\bar{X}
	YETERSİZ		YETERLİ		YETERLİ		
	n	%	n	%	n	%	
Kitabın yabancı sözcüklerden arındırılmış olması	2	5,13	2	5,13	35	89,74	2,85
Yabancı sözcüklerin açıklamalarının verilmesi	5	12,82	-	-	34	87,18	2,74
Yabancı deyim ve atasözlerinin kullanılmaması	39	100,00	-	-	-	-	1
Yabancı sözcüklerin yazımının aslına uygun olması	-	-	-	-	39	100,0	3
Kitapta güncel Türkçe kullanılması	1	2,56	-	-	38	97,44	2,95
Cümlelerin açık ve anlaşılır olması	29	74,36	8	20,51	2	5,13	1,31
Kullanılan sözcük çeşidinin uygunluğu	-	-	1	2,56	38	97,44	2,97
Kitaplarda devrik cümlelerin kullanılmaması	39	100,00	0	0,00	-	-	1
Ses tekrarlarının olması	4	10,26	3	7,69	32	82,05	2,72
Cümlelerin tek özne ve tek yüklem olması	-	-	0	0,00	39	100,0	3
Sözcüklerin çocuk dünyası ile ilişkili olması	-	-	4	10,26	35	89,74	2,9
Kitapların, çocuğun sözcük dağarcığını geliştirebilmesi	-	-	-	-	39	100,0	3

Cümlelerde argo söyleyişin kullanılmaması	39	100,00	-	-	-	-	1
Bilinmeyen sözcüklerin anlamlarını aynı sayfada verilmesi	36	92,31	-	-	3	7,69	1,15
Paragraf uzunluklarının yaş grubuna uygun olması	24	61,54	10	25,64	5	12,82	1,51
Kitaplarda imla ve noktalamanın doğru kullanılması	-	-	-	-	39	100,0	3
Satır sonunda sözcük bölmesi yapılması	-	-	-	-	39	100,0	3
Önemli yerlerin çeşitli yazı tipleri ile vurgulanması	25	64,10	4	10,26	10	25,64	1,62
Sayfa sayısının çocuğun seviyesine uygunluğu	-	-	-	-	39	100,0	3
Metnin sayfaya yerleştirilmesinin resme göre olması	-	-	5	12,82	34	87,18	2,87
Kitabın başlığının ilgi çekici olması	1	2,56	1	2,56	37	94,87	2,92

TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı olduğu düşünülen çocuk kitaplarının, dil ve anlatım ölçütlerini ne ölçüde taşıdığına sonuçları Tablo 7’de verilmiştir. Dil ve anlatım sonuçları incelendiğinde 4 maddenin yetersiz, 17 maddenin yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. İncelenen tüm kitaplarda “Yabancı deyim ve atasözlerinin kullanılmaması “(f=39) , “Kitaplarda devrik cümlelerin kullanılmaması “ (f=39),” Cümlelerde argo söyleyişin kullanılmaması” (f=39), maddelerinde yetersizlik görülse de bu yetersizlik soru köklerinin olumsuzluğundan kaynaklanmadır. Dolayısıyla incelenen tüm kitaplar dil ve anlatım ölçütleri bakımından bu üç maddede yeterli düzeydedir. Ayrıca tüm kitaplarda; “Yabancı sözcüklerin yazımının aslına uygun olması “(f=39), “Cümlelerin tek özne ve tek yüklem olması “(f=39), “Kitapların, çocuğun sözcük dağarcığını geliştirebilmesi “(f=39), “Kitaplarda imla ve noktalamanın doğru kullanılması “(f=39),” Satır sonunda sözcük bölmesi yapılması “(f=39), “Yabancı sözcüklerin yazımının aslına uygun olması”(f=39) ve “Sayfa sayısının çocuğun seviyesine uygunluğu “(f=39), maddelerinin yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. En çok yetersizlik ise; “Bilinmeyen sözcüklerin anlamlarını aynı sayfada verilmesi “ (f=36) “Cümlelerin açık ve anlaşılır olması “(f=29) ve “Önemli yerlerin çeşitli yazı tipleri ile vurgulanması” (f=25) maddelerindedir.

Tablo 8. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının, Dil ve Anlatım Ölçütlerine Göre Yetersizlik Tespit Edilen Maddelerinin Yaş Gruplarına Göre Analizi

	YAŞ GRUPLARI																													
	3 YAŞ						5 YAŞ						6 YAŞ						7 YAŞ						8 YAŞ					
	YETERLİ		KISMEN YETERLİ		YETERSİZ		YETERLİ		KISMEN YETERLİ		YETERSİZ		YETERLİ		KISMEN YETERLİ		YETERSİZ		YETERLİ		KISMEN YETERLİ		YETERSİZ		YETERLİ		KISMEN YETERLİ		YETERSİZ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Cümlelerin açık ve anlaşılır olması	-	-	-	-	5	100	1	8	1	8	10	84	-	-	3	33	6	67	1	12	2	25	5	63	-	-	2	40	3	60
Bilinmeyen sözcüklerin anlamlarını aynı sayfada verilmesi	-	-	-	-	5	100	-	-	-	-	12	100	-	-	-	-	9	100	1	12	-	-	7	88	2	40	-	-	3	60
Paragraf uzunluklarının yaş grubuna uygun olması	-	-	1	20	4	80	3	25	3	25	6	50	1	11	3	33	5	56	-	-	2	25	6	75	1	25	1	25	3	50
Önemli yerlerin çeşitli yazı tipleri ile vurgulanması	2	40	-	-	3	60	3	25	-	-	9	75	3	33	1	11	5	56	2	24	3	38	3	38	-	-	-	-	5	100

TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının dil ve anlatım ölçütlerine göre yetersizlik tespit edilen maddesinin yaş gruplarına göre analizi tablo 8’de verilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde 3, 5, 6 ve 8 yaş grubu kitapların ilgili tüm maddelerde yetersiz olduğu tespit edilmiştir. 7 yaş grubu kitaplarda ise 4 maddenin üçünde yetersizlik belirlenmiştir.

Tablo 9. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Konu-Plan Özellikleri

	YETERSİZ		KISMEN YETERLİ		YETERLİ		\bar{X}
	f	%	f	f	%	f	
	Kitabın konusunun, çocuğun yaşantısıyla uygun olması	1	2,56	2	5,13	36	
Kitabın konusunun çocuğun yaşına uygun olması	1	2,56	3	7,69	35	89,74	2,87
Kitabın gerektiğinde ders konularına katkı sağlayabilmesi	-	-	1	2,56	38	97,44	2,97
Kitabın çocuğun gelişimine katkı sağlayabilmesi	-	-	1	2,56	38	97,44	2,97
Kitapta ideolojik örüntülerin olması	1	2,56	-	-	38	97,44	2,95
Kitapta evrensel değerlerin olması	-	-	-	-	39	100,0	3
Kitabın çocuğu rasyonel düşünmeye yöneltmesi	-	-	1	2,56	38	97,44	2,97
Çocuğa herhangi bir değer empoze edilmeye çalışılması	-	-	-	-	39	100,0	3
Kitabın planının tutarlı olması	-	-	-	-	39	100,0	3

TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının, konu-plan ölçütlerini ne ölçüde taşıdığına sonuçları Tablo 9’da verilmiştir. Tablo 9’da görüldüğü gibi yapıtların konu-plan ölçütleri açısından yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır. En yüksek yeterlilik seviyesi, “Kitapta evrensel değerlerin olması “ (f=35), “Çocuğa herhangi bir değer empoze edilmeye çalışılması.” (f=39) ve “Kitabın planının tutarlı olması“ (f=39) maddelerinde olmuştur. Bununla birlikte “Kitabın çocuğu rasyonel düşünmeye yöneltmesi” (f=38), “Kitabın çocuğun gelişimine katkı sağlayabilmesi” (f=38), “Kitapta ideolojik örüntülerin olması” (f=38), ”Kitabın gerektiğinde ders konularına katkı

sağlayabilmesi” (f=38), “Kitabın konusunun, çocuğun yaşantısıyla uygun olması” (f=39) ve “Kitabın konusunun çocuğun yaşına uygun olması” (f=36) maddeleri de yeterli düzeydedir.

Tablo 10. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Resimlendirme Özellikleri

	YETERSİZ		KISMEN YETERLİ		YETERLİ		\bar{X}
	f	%	f	f	%	f	
Kapakta kullanılan resim ilgi çekici olması	-	-	3	7,69	36	92,31	2,92
Resimlerin konuya uygunluğu	-	-	1	2,56	38	97,44	2,97
Resimlerin anlaşılır olması	-	-	2	5,13	37	94,87	2,95
Resimlerin ilgi çekici olması	-	-	2	5,13	37	94,87	2,95
Resimlerle metinlerin birbirlerini tamamlaması	-	-	-	-	39	100,0	3
Resimlerde ayrıntılara dikkat edilmesi	-	-	-	-	39	100,0	3
Resimlerin gerçek veya gerçekçi olması	1	2,56	-	-	38	97,44	2,95
Kitapta resimlerin ön planda olması	1	2,56	2	5,13	36	92,31	2,9
Resimlerin sayfa konumlandırılmasının uygunluğu	1	2,56	4	10,26	34	87,18	2,85
Resimlerin renkli olması	-	-	3	7,69	36	92,31	2,92

TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının, resimlendirme ölçütlerini ne ölçüde taşıdığına sonuçları Tablo 10’da verilmiştir. Tablo 10’da verilen bulgular incelendiğinde yapıtların resimlendirme ölçütleri açısından yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. En yüksek yeterlilik seviyesinin “Resimlerle metinlerin birbirlerini tamamlaması” (f=39) ve “Resimlerde ayrıntılara dikkat edilmesi” (f=39) maddelerinde olduğu belirlenmiştir. “Resimlerin konuya uygunluğu” (f=38), “Resimlerin gerçek veya gerçekçi olması” (f=38), “Resimlerin renkli olması” (f=36), “Resimlerin anlaşılır olması” (f=37), “Resimlerin ilgi çekici olması” (f=41), “Kitapta resimlerin ön planda olması” (f=36), “Kapakta kullanılan resim ilgi çekici olması” (f=37) ve “Resimlerin sayfa konumlandırılmasının uygunluğu” (f=34) maddelerinde de yeterlilik tespit edilmiştir.

Tablo 11. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Metin Adı	Yaş	Metnin Türü	OSU	OTU	OPU	Metnin Düzeyi
Annem Beni Hâlâ Eskisi Gibi Seviyor mu?	3+	Resimli Öykü	2,438	6,047	85,062	Kolay
Babam Neden Burada Değil ?	3+	Resimli Öykü	2,534	7,574	77,245	Kolay
Hep Beraber Olmak Güzel	3+	Resimli Öykü	2,434	4,857	88,330	Kolay
Sinirlerine Hâkim Ol	3+	Resimli Öykü	2,604	9,104	70,442	Kolay
Yaşlı Ayılar Ağaca Tırmanamaz	3+	Resimli Öykü	2,496	5,993	82,887	Kolay
Amir Yolunu Kaybediyor	5+	Resimli Öykü	2,721	8,219	68,029	Orta Güçlükte
Berke'nin Down Sendromu Hikâyesi	5+	Resimli Öykü	2,570	5,262	81,837	Kolay
Cem'in Disleksi Hikâyesi	5+	Resimli Öykü	2,445	6,25	84,284	Kolay
Çaba Göstermeye Değer	5+	Resimli Öykü	2,552	8,437	74,252	Kolay
Gülücükler Şatosu	5+	Resimli Öykü	2,633	7,706	72,924	Kolay
Kaybolan Renkler	5+	Resimli Öykü	2,802	9,632	61,074	Orta Güçlükte
Lara'nın Epilepsi Hikâyesi	5+	Resimli Öykü	2,576	6,517	78,295	Kolay
Minik Korsanlar	5+	Resimli Öykü	2,646	9,903	66,648	Orta Güçlükte
Ölçülü Olmaya Değer	5+	Resimli Öykü	2,564	8,797	72,826	Kolay
Riki'nin Yeni Dünyası	5+	Resimli Öykü	2,628	6,988	74,967	Kolay
Sabretmeye Değer	5+	Resimli Öykü	2,636	8,172	71,560	Kolay

Salyangoz Adam	5+	Resimli Öykü	2,992	8,015	57,688	Orta Güçlükte
Beni Korkutan Ne ?	6+	Resimli Öykü	2,496	7,471	79,011	Kolay
Beni Üzen Ne?	6+	Resimli Öykü	2,496	7,532	78,857	Kolay
Büyükbabam Değişti	6+	Resimli Öykü	2,686	5,529	76,445	Kolay
Çocuk Olmak Zor	6+	Resimli Öykü	2,679	7,219	72,351	Kolay
Down Sendromlu Bir Arkadaşım Var	6+	Resimli Öykü	2,346	12,46	72,025	Kolay
Gülünç Duruma Düşme Korkusu	6+	Resimli Öykü	2,582	9,219	71,029	Kolay
Karanlık Korkusu	6+	Resimli Öykü	2,574	7,727	75,241	Kolay
Yalnız Kalma Korkusu ?	6+	Resimli Öykü	2,702	8,880	67,076	Orta Güçlükte
Yapabilirim!	6+	Resimli Öykü	2,770	10,533	60,025	Orta Güçlükte
Bende Astım Var	7+	Resimli Öykü	2,697	8,852	67,339	Orta Güçlükte
Bende Disleksi Var	7+	Resimli Öykü	2,361	10,046	77,734	Kolay
Dedemin Müziği	7+	Resimli Öykü	2,789	7,779	66,464	Orta Güçlükte
Duyamamak Böyle Bir Şey	7+	Resimli Öykü	2,839	8,858	61,634	Orta Güçlükte
Genler Değiştirildiğinde Ne Olur?	7+	Resimli Öykü	2,554	7,165	77,482	Kolay
İnci'nin Büyük Yarışı	7+	Resimli Öykü	2,649	7,296	73,347	Kolay
Kansere Elveda Bahçesi	7+	Resimli Öykü	2,650	7,756	72,079	Kolay

Yavaş Kaan	7+	Resimli Öykü	2,505	5,437	83,976	Kolay
Arabaların Uyuduğu Gün	8+	Resimli Öykü	2,456	5,632	85,424	Kolay
Bay Endişe	8+	Resimli Öykü	2,518	7,127	79,035	Kolay
Dokuz Dakika	8+	Resimli Öykü	2,634	10,666	65,133	Orta Güçlükte
Kadim Orman	8+	Resimli Öykü	2,34	12,222	72,915	Kolay
Kalundborg Beşlisi	8+	Resimli Öykü	2,691	10,759	62,601	Orta Güçlükte

Tablo 11 incelendiğinde 39 tane resimli öykü türündeki metinlerden; Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre "Amir Yolunu Kaybediyor", "Kaybolan Renkler", "Minik Korsanlar", "Salyangoz Adam", "Yalnız Kalma Korkusu?", "Yapabilirim!", "Bende Astım Var", "Dedemin Müziği", "Duyamamak Böyle Bir Şey", "Dokuz Dakika" ve "Kalundborg Beşlisi" adlı metinlerin orta güçlükte; "Annem Beni Hala Eskisi Gibi Seviyor mu?", "Babam Neden Burada Değil ?", "Hep Beraber Olmak Güzel", "Sinirlerine Hâkim Ol", "Yaşlı Ayılar Ağaca Tırmanamaz", "Berke'nin Down Sendromu Hikâyesi", "Cem'in Disleksi Hikâyesi", "Çaba Göstermeye Değer", "Gülücükler Şatosu", "Lara'nın Epilepsi Hikâyesi", "Ölçülü Olmaya Değer", "Riki'nin Yeni Dünyası", "Sabretmeye Değer", "Beni Korkutan Ne?", "Beni Üzen Ne?", "Büyükbabam Değiştirdi", "Çocuk Olmak Zor", "Down Sendromlu Bir Arkadaşım Var", "Gülünç Duruma Düşme Korkusu", "Karanlık Korkusu", "Genler Değiştirildiğinde Ne Olur?", "İnci'nin Büyük Yarışı", "Kansere Elveda Bahçesi", "Yavaş Kaan", "Arabaların Uyuduğu Gün", "Bay Endişe" ve "Kadim Orman" adlı metinlerin ise kolay düzeyde oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 12. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne Göre Yüzdeler Dağılımı

	Çok Kolay	Kolay	Orta Güçlükte	Zor	Çok Zor	Toplam
f	-	28	11	-	-	39
%	-	72	28	-	-	100

Tablo 12 incelediğinde TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarındaki öyküleyici metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre okunabilirlik düzeyindeki dağılım şu şekildedir: İncelenen 39 metnin hiçbirinde çok kolay, zor ve çok zor düzeyde metin bulunmazken bu metinlerin 28 tanesinin okunabilirlik düzeyinin kolay, 11 tanesinin de orta güçlükte olduğu tespit edilmiştir. En çok dağılımın %72'lik oranla okunabilirliğin kolay düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 13. TÜBİTAK Tarafından Yayımlanan Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Alt Boyutlara Göre Yeterlilik Ortalamaları ve Okunabilirlik Düzeylerinin Analizi.

No	Kitabın Adı	Türü	Dış Yapı		İç Yapı			Metin Düzeyi
			Tasarım ve Düzenleme	Yazar ve Kitap Bilgileri	Dil ve Anlatım	Konu-Plan	Resimlendirme	
1	Amir Yolunu Kaybediyor	Resimli Öykü	1,79	1,52	2,33	3,0	3,0	Orta Güçlükte
2	Annem Beni Hâlâ Eskisi Gibi Seviyor mu?	Resimli Öykü	1,64	1,52	2,38	3,0	2,9	Kolay
3	Arabaların Uyuduğu Gün	Resimli Öykü	1,71	1,52	2,19	3,0	3,0	Kolay
4	Babam Neden Burada Değil?	Resimli Öykü	1,86	1,57	2,43	2,89	3,0	Kolay
5	Bay Endişe	Resimli Öykü	1,64	1,52	2,43	3,0	3,0	Kolay

6	Bende Astım Var	Resimli Öykü	1,93	1,67	2,33	3,0	3,0	Orta Güçlükte
7	Bende Disleksi Var	Resimli Öykü	1,57	1,57	2,43	3,0	3,0	Kolay
8	Beni Korkutan Ne?	Resimli Öykü	1,71	1,48	2,38	3,0	3,0	Kolay
9	Beni Üzen Ne?	Resimli Öykü	1,79	1,62	2,24	3,0	3,0	Kolay
10	Berke'nin Down Sendromu Hikayesi	Resimli Öykü	1,93	1,67	2,48	2,7	3,0	Kolay
11	Büyükbabam Değişti	Resimli Öykü	1,93	1,67	2,43	3,0	3,0	Kolay
12	Cem'in Disleksi Hikâyesi	Resimli Öykü	1,71	1,48	2,33	3,0	3,0	Kolay
13	Çaba Göstermeye Değer	Resimli Öykü	1,93	1,67	2,38	3,0	3,0	Kolay
14	Dokuz Dakika	Resimli Öykü	1,79	1,62	2,33	3,0	3,0	Orta Güçlükte
15	Kadim Orman	Resimli Öykü	1,93	1,67	2,38	3,0	3,0	Kolay
16	Kalundborg Beşlisi	Resimli Öykü	1,79	1,62	2,29	3,0	3,0	Orta Güçlükte
17	Çocuk Olmak Zor	Resimli Öykü	1,93	1,67	2,33	3,0	3,0	Kolay
18	Dedemin Müziği	Resimli Öykü	1,64	1,67	2,38	3,0	3,0	Orta Güçlükte
19	Down Sendromlu Bir Arkadaşım Var	Resimli Öykü	1,71	1,67	2,33	2,78	2,6	Kolay
20	Duyamamak Böyle Bir Şey	Resimli Öykü	1,79	1,57	2,38	3,0	3,0	Orta Güçlükte
21	Genler Değiştirildiğinde Ne Olur?	Resimli Öykü	1,79	1,67	2,33	3,0	3,0	Kolay
22	Gülücükler Şatosu	Resimli Öykü	1,86	1,52	2,33	3,0	3,0	Kolay

23	Gülünç Duruma Düşme Korkusu	Resimli Öykü	1,93	1,67	2,48	3,0	3,0	Kolay
24	Hep Beraber Olmak Güzel	Resimli Öykü	1,79	1,67	2,57	3,0	2,8	Kolay
25	İnci'nin Büyük Yarışı	Resimli Öykü	1,71	1,67	2,10	2,78	3,0	Kolay
26	Kansere Elveda Bahçesi	Resimli Öykü	1,71	1,67	2,19	3,0	3,0	Kolay
27	Karanlık Korkusu	Resimli Öykü	1,71	1,67	2,33	3,0	3,0	Kolay
28	Kaybolan Renkler	Resimli Öykü	1,86	1,62	2,38	3,0	2,8	Orta Güçlükte
29	Lara'nın Epilepsi Hikâyesi	Resimli Öykü	1,86	1,57	2,33	3,0	3,0	Kolay
30	Minik Korsanlar	Resimli Öykü	1,79	1,57	2,29	3,0	3,0	Orta Güçlükte
31	Ölçülü Olmaya Değer	Resimli Öykü	1,64	1,62	2,38	3,0	2,9	Kolay
32	Riki'nin Yeni Dünyası	Resimli Öykü	1,64	1,62	2,00	2,22	3,0	Kolay
33	Sabretmeye Değer	Resimli Öykü	1,86	1,57	2,38	3,0	3,0	Kolay
34	Salyangoz Adam	Resimli Öykü	1,50	1,67	2,29	3,0	3,0	Orta Güçlükte
35	Sinirlerine Hâkim Ol	Resimli Öykü	1,71	1,62	2,33	3,0	2,7	Kolay
36	Yalnız Kalma Korkusu?	Resimli Öykü	1,64	1,67	2,57	3,0	2,8	Orta Güçlükte
37	Yapabilirim!	Resimli Öykü	1,71	1,67	2,48	3,0	3,0	Orta Güçlükte
38	Yaşlı Ayılar Ağaca Tırmanamaz	Resimli Öykü	1,64	1,67	2,10	3,0	3,0	Kolay
39	Yavaş Kaan	Resimli Öykü	1,71	1,62	2,33	3,0	2,9	Kolay

TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının, alt boyutlara göre yeterlilik ortalama ve okunabilirlik düzeylerinin analizi Tablo 13’te verilmiştir. Her bir yapıta yönelik yeterlilik ortalamalarının verildiği Tablo 13 incelendiğinde tasarım ve düzenleme, dil ve anlatım, konu-plan ve resimlendirme başlığı altında tüm yapıtlar yeterli; yazar ve kitap bilgileri başlığı altında 2 yapıt yetersiz, 37 yapıt yeterli ölçütlerde bulunmuştur. İncelenen kitapların metin düzeyleri açısından analizine göre de 11 kitap “Orta Güçlükte”, 28 kitabın ise “Kolay” düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Öykü türünde olan “Amir Yolunu Kaybediyor” adlı metin “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,79); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,52); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,33); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Orta Güçlükte” olarak tespit edilmiştir.

“Annem Beni Hâlâ Eskisi Gibi Seviyor mu?” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,64); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,52); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,38); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,90); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Arabaların Uyuduğu Gün” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,71); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,52); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,19); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Babam Neden Burada Değil?” adlı resimli öykü kitabı; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,86); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,57); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,43); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,89); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Bay Endişe” adlı resimli öykü kitabı; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,64); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,52); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,43); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli”

(3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Bende Astım Var” adlı resimli öykü kitabı; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,93); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,33); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Orta Güçlükte” olarak tespit edilmiştir.

“Bende Disleksi Var” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,57); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,57); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,43); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Beni Korkutan Ne?” adlı resimli öykü kitabı; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,71); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yetersiz” (1,48); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,38); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Beni Üzen Ne?” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli”(1,79); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,62); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,24); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Berke'nin Down Sendromu Hikâyesi” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,93); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,48); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,78); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Büyükbabam Değişti” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,93); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,43); “Konu-Plan”

ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Cem’in Disleksi Hikâyesi” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,71); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yetersiz” (1,48); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,33); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Çaba Göstermeye Değer” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,93); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,38); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Dokuz Dakika” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,79); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,62); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,33); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Orta Güçlükte” olarak tespit edilmiştir.

“Kadim Orman” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,93); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,33); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Kalundborg Beşlisi” ” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,79); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,62); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,29); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Orta Güçlükte” olarak tespit edilmiştir.

“Çocuk Olmak Zor” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,93); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,33); “Konu-Plan”

ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Dedemin Müziği” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,64); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,38); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Orta Güçlükte” olarak tespit edilmiştir.

“Down Sendromlu Bir Arkadaşım Var” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,71); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,33); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,78); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,60); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Duyamamak Böyle Bir Şey” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,79); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,57); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,38); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Orta Güçlükte” olarak tespit edilmiştir.

“Genler Değiştirildiğinde Ne Olur?” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,79); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,33); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Gülücükler Şatosu” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,86); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,57); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,33); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Gülünç Duruma Düşme Korkusu” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,93); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,48); “Konu-Plan”

ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Hep Beraber Olmak Güzel” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,79); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,57); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,80); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“İnci'nin Büyük Yarışı” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,71); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli”(1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,10); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,78); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Kansere Elveda Bahçesi” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,71); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,19); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Karanlık Korkusu” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,71); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,33); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Kaybolan Renkler” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,86); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,62); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,38); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,80); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Orta Güçlükte” olarak tespit edilmiştir.

“Lara'nın Epilepsi Hikâyesi” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,86); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,57); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,33);

“Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Minik Korsanlar” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,79); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,57); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,29); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Orta Güçlükte” olarak tespit edilmiştir.

“Ölçülü Olmaya Değer” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,64); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,62); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,38); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,90); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Riki'nin Yeni Dünyası” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,64); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,62); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,00); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,22); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Sabretmeye Değer” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,86); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,57); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,38); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Salyangoz Adam” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,50); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,29); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Orta Güçlükte” olarak tespit edilmiştir.

“Sinirlerine Hâkim Ol” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,71); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,62); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,33);

“Konu-Plan” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,70); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Yalnız Kalma Korkusu?” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,64); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,57); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,80); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Orta Güçlükte” olarak tespit edilmiştir.

“Yapabilirim!” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,71); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,48); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,80); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Orta Güçlükte” olarak tespit edilmiştir.

“Yaşlı Ayılar Ağaca Tırmanamaz” adlı resimli öykü türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,64); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,67); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,10); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,80); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

“Yavaş Kaan” adlı bilgilendirici türündeki kitap; “Tasarım ve Düzenleme” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,71); “Yazar ve Kitap Bilgileri” ölçütlerine göre “Yeterli” (1,62); “Dil ve Anlatım” ölçütlerine göre “Kısmen Yeterli” (2,33); “Konu-Plan” ölçütlerine göre “Yeterli” (3,00); “Resimlendirme” ölçütlerine göre “Yeterli” (2,90); “Okunabilirlik” düzeyi ise “Kolay” olarak tespit edilmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının iç yapı, dış yapı ve okunabilirlik düzeyleri ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın genel sonuçları dikkate alınarak alanyazındaki geçmiş araştırma sonuçları ile tartışılmıştır.

Araştırma genel olarak ele alındığında TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının iç yapı ve dış yapı özellikleri ile ilgili elde edilen bulgulara bakıldığında kitapların, bir çocuk kitabında olması gereken iç yapı ve dış yapı ölçütlerini taşıdığını göstermektedir. Ancak gerek iç yapı gerekse dış yapı ölçütlerinde bazı eksiklikler olduğu da görülmüştür. Bu eksiklere bakıldığında kitaplarda kullanılan puntoların okuyucu seviyesine uygun olmadığı, satır arası boşlukların uygun olmadığı ve kapak resimlerinin kitapta yer almadığı görülmektedir. 3, 6 ve 7 yaş grubu kitaplarında bu eksikliklerin tamamının bulunduğu; tüm yaş grubu kitaplarda ise kapak resminin bulunmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda kitapların tümünde içindikiler bölümünün olmadığı, iç kapakta kitabın yöneldiği yaş grubunun yazılmadığı, bilimsel danışmanların olmadığı, kitapların kılavuzunun olmadığı, kitap yazarlarının tanıtılmadığı, Talim Terbiye Kurulu onayının alınmadığı görülmektedir. 3, 6, 7 ve 8 yaş grubu kitaplarda bu eksikliklerin tamamının mevcut olduğu tespit edilmiştir.

TÜBİTAK çocuk kitapları dizisindeki kitaplara dönük Demircan (2006) tarafından yapılan çalışmada sayfaların alt-üst, sağ-sol boşluklarının olması, kâğıdın mat olması, kitapta içindikiler bölümünün olması, sözlük olması, yazarın tanıtılması, iç kapakta kitabın yöneldiği yaş grubunun yazılıyor olması, kitapların kılavuzunun olması, kitap yazarlarının tanıtılması ve Talim Terbiye Kurulu onayının olması hususlarında yetersizlik mevcuttur. Kırkgöz ve Diken'in (2019) yaptığı çalışmada kapak resminin kitabın konusu ile uygun olması, kapak resminin kitabın içinde yer alması, sayfaların temizlenebilir olması, kitabın iç kapağında resim bulunması, ön kapakta kitabın konusunun bulunması, ön kapakta hitap ettiği yaş grubunun yazması vb. hususlarda eksiklikler tespit edilmiştir. Bu araştırmalardaki ortak dış yapı eksiklikleri yaş grubunun yazılmaması, yazarın tanıtılmamasıdır. Gönen'in (2012) resimli çocuk kitapları çalışmasında kitap kapaklarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İç yapı ölçütlerinde tespit edilen yetersizlikler ise bilinmeyen sözcüklerin anlamlarının aynı sayfada verilmemesi, cümlelerin açık ve anlaşılır olmaması, paragraf uzunluklarının yaş grubuna uygun olmaması ve önemli yerlerin çeşitli yazı tipleri ile vurgulanmaması olarak tespit edilmiştir. 3, 5, 6 ve 8 yaş grubu kitaplarda bu eksikliklerin tamamı mevcuttur. Demircan'ın (2006) çalışmasında; önemli yerlerin farklı yazı tipleri ile vurgulanması, kapakta kullanılan resmin ilgi çekici olması alt boyutlarında eksiklik tespit edilmiştir.

Körükçü'nün (2006) çalışmasında çocuk kitaplarının temel özellikler açısından olumlu olduğu sonucu çıkmıştır. Kırkgöz ve Diken'in (20019) çalışmasında gerek dış yapı gerekse iç yapı özelliklerinde bazı eksikliklerin olduğu tespit edilmiştir. Dik'in (2019) çalışmasında ise TÜBİTAK çocuk kitaplarının kapak tasarımlarının genel tasarım ilkelerine uygun olduğu belirlenmiştir. Ulutaş'ın (2017) gerçekleştirmiş olduğu araştırmada resimli çocuk kitaplarının çocuklar açısından etkililiğini artırabilmek için hazırlanacak kitaplarda hedef kitlenin özelliklerinin iyi belirlenmesinin önemli bir unsur olduğu belirlenmiştir.

İncelenen kitaplarda iç yapı alt boyutu olan resimlendirme ölçütleri açısından yeterli seviyededir. Tüm kitaplarda resimlerle metinlerin birbirini tamamladığı ve kitaplardaki resimlerde ayrıntılara dikkat edildiği belirlenmiştir. Yapılan bir diğer araştırmada ise (Gönen 2012) incelenen kitaplarda dayanıklı cilt kullanılmadığı tespit edilmiştir. Eserlerde konu çeşitliliğinin bulunmadığı, resimlerin dörtte üçünün hayali öğelerden oluştuğu, yazı-resim oranının istenilen düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Buna karşılık kitapların çoğunda dil bilgisi kurallarına uyulduğu ve resim-metin ilişkisine dikkat edildiği görülmüştür.

İncelenen kitaplarda iç yapı alt boyutu tasarım ve düzenleme, dil ve anlatım, konu-plan ve resimlendirme başlığı altında incelenen tüm kitapların yeterli olduğu düşünülmektedir. Ancak yazar ve kitap bilgileri başlığı altında incelenen iki kitabın yetersiz düzeyde oldukları tespit edilmiştir.

Kitabın kapak resminin yeterli olması elbette önemlidir ancak kitaplarda bilimsel danışmanların imzasının olmayışı, yeterli derecede tanıtıcı ve açıklayıcı sözlüklere yer verilmemesi önemli hususlardır. Çocuklar bu kitapları okurken bilmediği sözcüklerle karşılaştığında kitap içinde nereye başvuracağına yine kitap kılavuzluk etmelidir. Yazar

ve kitap bilgileri çocuk okura yeni okumalar için teşvik edici olacağından bu eksiklikler tamamlanmalıdır.

TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı çocuk kitaplarının okunabilirlik düzeyleri ile ilgili elde edilen bulgulara bakıldığında incelenen kitapların okunabilirlik düzeylerinin kolay ve orta güçlükte olduğu görülmektedir. Okunabilirlik düzeyleri açısından çok kolay, zor ve çok zor düzeyde metinler bulunmamaktadır. Dolayısıyla incelenen kitapların çoğunluğunun öğrencilerin seviyesine uygun olduğu ortaya çıkmaktadır.

Zorbaz'ın (2007) çalışmasında genel olarak metinlerin okunabilirlik düzeyinin kolay olduğu ortaya çıkmıştır. Aydemir ve Çeçen'in (2011) kelime uzunlukları açısından inceledikleri 50 hikâye kitabının çok kolay, kolay ve orta güçlükte olduğu görülmüştür. Çıkdıkları sonuca göre, okul öncesi yayınların okunabilirlik açısından incelenmesinin önem arz ettiği belirlenmiştir. Metinler hazırlanırken cümle uzunluklarına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Yayımlanan sorun odaklı çocuk yapıtlarının mutlaka iç yapı, dış yapı ve okunabilirlik düzeyleri çocuğa göre olmalıdır. Bu yapıtlar yaşam gerçekliğini çocuğun zevk alabileceği biçimde sunmalıdır. Eğlendirici özelliklerinin yanı sıra kişisel gelişimlerine katkıda bulunmalarının tematik olarak işlenmesini destekleyen Gönen'in (2014) de belirttiği üzere bu sayede iyi bir okur ve dinleyici olmanın da önü açılacaktır.

Alanyazındaki bulgular; iç ve dış yapı, sorun odaklılık ve okunabilirlikle ilgili yazar, yayınevi ve ilgili uzmanların çocukların gelişim dönemlerini göz önünde bulundurarak çalışmalar yapılması gerektiğini gösterir. Ayrıca öğretmenlerin ve ebeveynlerin yapıtları seçerken bu unsurları göz önünde bulundurmaları gerektiği de yapılan araştırmalar sonucunda gerekli görülmüştür.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma bulgularına göre ortaya çıkan sonuçlara ve bu sonuçlar doğrultusunda yapılan önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Bu bölümde, TÜBİTAK tarafından yayımlanan sorun odaklı 39 çocuk kitabının biçim, içerik ve okunabilirlik düzeyine ait sonuçlar verilmiştir.

Kitapların Tasarım ve Düzenleme Özelliklerine Ait Sonuçlar

1. Kitaplarda kullanılan puntunun okuyucu seviyesine uygunluğunda yetersizlik olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
2. Kitaplardaki satır arası boşlukların uygunluğunda yetersizlik olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Kitaplarda kapak resminin kitabın içinde yer almasında yetersizlik olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

(3, 6 ve 7 yaş grubu kitaplarda bu yetersizliklerin tamamının bulunduğu ortaya çıkmıştır.)

4. Tüm yaş grubu kitaplarda ise kapak resminin kitabın içinde bulunmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.
5. Kitapların tamamında kitabın ciltlenme biçiminin uygun olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
6. Kitapların tamamında sayfaların temizlenebilir olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
7. Kitapların tamamında kullanılan kâğıdın kaliteli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
8. Kitapların tamamında kitabın iç kapağının resimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kitapların Yazar ve Kitap Bilgileri Özelliklerine Ait Sonuçlar

1. Tüm kitapların ön kapağında kitabın adının ve yayınevini olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2. Tüm kitapların iç kapağında kitabın basım yılının, basım yerinin, kaçınıcı baskı olduğunun yazdığı sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Tüm kitapların iç kapağında ISBN numarasının yazıldığı ve çizerin adı ile çevirenin ya da kontrolörün adının verildiği sonucu ortaya çıkmıştır.
4. Tüm kitaplarda; içindekiler bölümünün olmadığı, iç kapakta kitabın yöneldiği yaş gurubunun yazılmadığı, kitabın kılavuzunun olmadığı, yazar(lar)ın tanıtılmadığı ve Talim Terbiye Kurulu onayının olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.
5. Bilinmeyen sözcükler için kitapta sözlük olması, Türkçe metnin bilimsel danışmanın olması ve yazarın diğer yapıtları hakkında bilginin kitaplarda bulunması hususlarında yetersizlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
6. Tüm 5 ve 6 yaş grubuna ait kitaplarda yazarın diğer yapıtları hakkında bilginin kitapta bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dil ve Anlatım Özelliklerine Ait Sonuçlar

1. İncelenen tüm kitaplarda; yabancı deyim ve atasözlerinin, devrik cümlelerin ve argo sözcüklerin kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
2. Tüm kitaplarda yabancı sözcüklerin yazımının aslına uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
3. Tüm kitaplarda cümlelerin tek özne ve tek yüklemden oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır
4. Tüm kitapların, çocuğun sözcük dağarcığını geliştirebildiği sonucuna ulaşılmıştır
5. Tüm kitaplarda imla ve noktalamanın doğru kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.
6. Tüm kitaplarda satır sonunda sözcük bölünmesinin doğru yapıldığı, yabancı sözcüklerin yazımının aslına uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır
7. Tüm kitaplarda sayfa sayısının çocuğun seviyesine uygun olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
8. Bilinmeyen sözcüklerin anlamlarının aynı sayfada verilmesi, cümlelerin açık ve anlaşılır olması, paragraf uzunluklarının yaş grubuna uygun olması, önemli yerlerin çeşitli yazı tipleri ile vurgulanmasının yetersiz olduğu ve bu yetersizliğin 3, 5, 6, 8 yaş grubu kitaplarının tamamında mevcut olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Konu-Plan Özelliklerine Ait Sonuçlar

1. Tüm kitaplarda kitabın planının tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
2. Tüm kitaplarda çocuğa herhangi bir değerin empoze edildiği sonucuna ulaşılmıştır.
3. Tüm kitaplarda kitabın konusunun çocuğun yaşantısı ile uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
4. Kitapta evrensel değerlerin olması hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.
5. Kitabın çocuğu rasyonel düşünmeye yöneltmesi hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.
6. Kitabın çocuğun gelişimine katkı sağlayabilmesi hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.
7. Kitapta ideolojik örüntülerin olması hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.
8. Kitabın gerektiğinde ders konularına katkı sağlayabilmesi hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.
9. Kitabın konusunun çocuğun yaşına uygun olması hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.

Resimlendirme Özelliklerine Ait Sonuçlar

1. Tüm kitaplarda resimlerle metinlerin birbirlerini tamamladığı sonucu ortaya çıkmıştır
2. Tüm kitaplarda resimlerde ayrıntılara dikkat edildiği sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Resimlerin konuya uygunluğu hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.
4. Resimlerin gerçek veya gerçekçi olması hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.
5. Resimlerin renkli olması hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.
6. Resimlerin anlaşılır olması hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.
7. Resimlerin ilgi çekici olması hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.
8. Kitapta resimlerin ön planda olması hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.
9. Kapakta kullanılan resmin ilgi çekici olması hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.
10. Resimlerin sayfa konumlandırılmasının uygunluğu hususunda yeterlilik sonucu ortaya çıkmıştır.

Okunabilirlik Düzeyine Ait Sonuçlar

1. Kitapların Ateşman Okunabilirlik Formülü'ne göre okunabilirlik düzeylerinin “kolay” ve “orta güçlükte” olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
2. Kitapların okunabilirlik düzeyinin en çok “kolay” olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Kitapların hiçbirinde “çok kolay”, “zor” ve “çok zor “ düzeyde metin bulunmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Genel Sonuçlar

1. Tüm kitapların tasarım ve düzenleme özelliklerinin yeterli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
2. Tüm kitapların dil ve anlatım özelliklerinin yeterli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Tüm kitapların konu-plan özelliklerinin yeterli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
4. Tüm kitapların resimlendirme özelliklerinin yeterli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
5. Tüm kitapların okunabilirlik düzeyinin çocuk okurun seviyesine uygun olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Öneriler

Araştırmanın bulguları ve sonuçları doğrultusunda sorun odaklı yapıtların çocuklara sunulması açısından şu önerilerde bulunulabilir:

1. Kitapların yayımlanmasından önce kitapların iç yapı, dış yapı ölçütleri ve okunabilirlik düzeyleri ile ilgili bilimsel analizler yapılabilir.
2. Yayınevleri düzenleme kurullarında pedagojik eğitim almış, edebî türlerle ilgilenen, çocuk psikolojisi konusunda uzman ve alan uzmanı bireyler istihdam edilebilir; kitaplarda bu isimlere yer verilebilir.
3. TÜBİTAK gibi çocuk edebiyatı yapıtları yayımlayan yayınevlerinin sorun odaklı çocuk kitapları incelenebilir.
4. TÜBİTAK yayınlarından çıkan diğer kitaplar ve çocuk edebiyatı yapıtları yayımlayan yayınevlerinin kitapları incelenebilir:

KAYNAKÇA

- Akbayır, S. (2018). Yaş gruplarına göre okuma eğilimleri ve metin türleri. *Hece Dergisi*. 9, 257-258.
- Aktan, O. ve Aydın, F. (2018). Çocuk kitaplarına yansıtılan şiddet: 100 temel eser örneği. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 92-109.
- Aktaş, Ş. (2009). Edebî metin ve özellikleri. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Prof.Dr. Hüseyin Ayan Özel Sayısı*. 39, 187.
- Ağca, E. (2006) *Ortaokul fen bilimleri dersi konularının öğretiminde TÜBİTAK popüler bilim kitapları kullanılmasının akademik başarıya etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Alpöge, G. (2011). *Okul öncesinde değer eğitimi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Anaz, Z. (2018). *Mavisel Yener'in çocuk edebiyatı yapıtlarının dil özellikleri söz varlığı, anlatım teknikleri ve dış yapı özellikleri bakımından incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *Türk Dili Dergisi*. 58, 71-74
- Aytekin, H. (2008). Çocuk edebiyatında ölüm teması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 20, 89-102.
- Aytekin, H. (2016). *Çocuk ve gençlik edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bağcı, H. ve Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28.
- Baş, B. ve Yıldız, F. İ. (2015). 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 52-61.
- Batum, A. Ü. (2019). *Çocuk edebiyatı yapıtlarının öğrencilerin okumaya güdülenmesine etkisi*. S. Karagül (Yay. haz.). Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Kurultayı içinde (s. 40). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- Bayraktar, V. ve Demiriz, S. (2017). Okul öncesi öğretmenlerin çocuk kitabı seçiminde kullandıkları ölçütlerin kıdem durumuna göre incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(3), 791-811.
- Bayram, Z. T. (2009). *Resimli çocuk kitaplarının okuma alışkanlığı üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Bulut, S. (2018). Çocuk edebiyatına sığınanlar: zorunlu göç öyküleri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 8(14), 383-410
- Celepoğlu, A. (2017). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Çakmak, Ç. Ö. ve Ertekin, D. B. (2019). Okul öncesi eğitim literatüründeki resimli çocuk kitaplarına yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, (6), 2111-2124.
- Çeçen, M. A., ve Aydemir, F. (2011). Okul öncesi hikaye kitaplarının okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 185-194.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çiftçi, F. (2013). Çocuk edebiyatında yaş gruplarına göre kitap ve özellikleri. *Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(1), 125-137.
- Çiğdem, D. (2015). *Sevim Ak'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Ciravoğlu, Ö. (2014). Sağlıklı, özgüvenli kuşaklara doğru, çocuk ve gençlik edebiyatı özel sayısı. M. R. Şirin. (Yay. haz.). *Türk Dili Dergisi*. 276.
- Demircan, C. (2006). TÜBİTAK çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve iç yapısal olarak incelenmesi. *Mersin Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2(1).
- Dik, S. *TÜBİTAK yayınları beş yaş üstü çocuk hakları serisi kitap kapaklarının tasarım ilkeleri açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Dilidüzgün, S. (2004). Okuma öğretimi hedefleri bağlamında Türkçe ders kitaplarındaki çocuk edebiyatı. *İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yüvel Eğitim Fakültesi Dergisi*. (2), 45-55.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş çocuk yazını - yazın eğitimine atılan ilk adım*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Dursunoğlu, H. (2017). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı* (Cilt 3). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Durukan, E. (2014). Metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile öğrencilerin okuma becerileri arasındaki ilişki. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 2 (3), 68-76.
- Enginün, İ. (2006). Çocuk edebiyatı ve kitapları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19(1), 213-222.

- Erdem, Ü. A. ve Gönen, M. (2019). Çocuk edebiyatı ve bibliyoterapi uygulamaları. S Karagül (Yay. haz.). *Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Kurultayı* içinde (s. 76-78). Ankara: Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- Erdoğan, F. (2018). *Çocuk edebiyatı özel sayısı*. Hece Dergisi, 9, 716
- Erol, H. F. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında okunabilirlik. *Türk Dil ve Edebiyatı Dergisi*. 1, 30-37.
- Gönen, M., Karakuş, H., Uysal, H., Kehci, A., Ulutaş, Z. ve Kahve, Ö. (2016). Resimli çocuk kitaplarının içerik ve resimleme özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(4), 724-735.
- Gönen, M., Uludağ, G., Tanrıbuyurdu, E. F. ve Tüfekçi, E. (2014). 0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 126-139.
- Gönen, M., Uygun, M., Erdoğan, Ö. ve Katrancı, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, (196), 258-272.
- Güneş, F. (2017). Okumada zihinsel hazırlık ve önemi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2(2), 1-15.
- Gürel, Z., Temizyürek, F. ve Şahbaz, N. K. (2007). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Günyüz, M. (2011, Ekim). *Sorun odaklı çocuk edebiyatı: Babamın gözleri kedi gözleri ve sevgili annelerim kitapları bağlamında boşanmış aile çocuğu olarak edebiyatta yer almak*. 3.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu'nda sunuldu, Ankara
- Hanhan, A. A. (2017). *Onarıcı disiplin modeli, okullarda cezalandırıcı disiplin anlayışından onarıcı disiplin anlayışına geçiş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Işık, M. (2017). *Karakter eğitimi açısından Mevlana İdris Zengin'in hikâye ve masallarında eğitsel iletiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize
- Kara, Ş. (2007). Fantastik çocuk kitaplarında uzman imgesel işlevi ve şiddeti. *Çankaya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Fen Edebiyat Dergisi*. 7. 61-72
- Karagöz, B. (2009). *Yapılandırıcı yaklaşıma göre ilköğretim 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerlerin incelenmesi (Muğla ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Karagöz, B. (2015a). Kendilik değerini koruma bağlamında çocuk edebiyatı eserlerinin kullanımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(40), 486-493.

- Karagöz, B. (2015b). *Yalvaç Ural'ın eserlerinin tematik açıdan incelenmesi ve eserlerinde çocuk eğitimiyle ilgili temel değerler*. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- Karagöz, B. (2017). Eğitimciler ve çocuk yazarlarının görüşleri bağlamında -ortaokul öğrencileri ne okumalı- bir liste önerisi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 60, 705-726
- Karagöz, B. (2018). Resimli çocuk kitaplarında gözden kaçan bir alan: ileti problemi (anne tavuk anlatıyor serisi örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 17(68), 1765-1787.
- Karagöz, B. (2019). TRT çocuk dergisindeki kitap tanıtımları üzerine betimsel bir inceleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitimi Dergisi*. 8(1), 512-537.
- Karataş, E. (2014). Çocuk edebiyatında karakter kavramı. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 33, 60-79.
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kılıç, O. (2009) *Çeviri yoluyla popüler bilim: TÜBİTAK yayınları örneğinde Türkiye'de popüler bilim alanında çeviri yaklaşımları ve sorunları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kırkgöz, S. ve Diken, İ. H. (2019). Özel gereksinimli kahramanı bulunan resimli çocuk kitaplarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 493-513.
- Kirazlı, N. (2018). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde görsel ve işitsel materyal kullanımı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Körükçü, Ö. (2012). Okul öncesi eğitime yönelik resimli çocuk kitaplarının bulunması gereken temel özellikler açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 14(2), 243-254.
- Oğuzkan, F. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Öztürk, M. ve Giren, S. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan hikâye kitaplarındaki korku ve şiddet öğelerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitimi Dergisi*, 5(4), 2095-2108.
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece*, 107, 14-15.
- Sever, S. (2006). *İlk gençlik edebiyatı kurultayı, bildiriler*. N. Neydim. (Yay. haz.). Ankara: Maltepe Üniversitesi, Özel Marmara Koleji, ÇİKEDAD.
- Sever, S. (2010). *Edebî metinlerle çocuk edebiyatı*. Ş. Demirel. (Yay. haz.). Ankara: Pegem Akademi.

- Sever, S. (2015a). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: TUDEM Yayıncılık
- Sever, S. (2015b). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: TUDEM Yayıncılık
- Sever, S. (2018). *Sanatsal uyarımlarla dil öğretimi*. Ankara: TUDEM Yayıncılık
- Sever, S. (2019). *Açılış konuşması*. S. Karagül (Yay. haz.). Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Kurultayı içinde (s.29) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi
- Susam, A. A. (2019). *Emin Özdemir'in çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa sunulan iletiler açısından incelenmesi*. S. Karagül (Yay. haz.). Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Kurultayı içinde (s. 60) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi
- Şimşek, T. (2014). Çocuk edebiyatı tarihine ön söz, çocuk ve gençlik edebiyatı özel sayısı. M. R. Şirin. (Yay. haz.). *Türk Dili Dergisi*. 756.
- Şimşek, T., Yalçın, F. ve Yakar, Y. M. (2012). Çocuk ve Edebiyat. T. Şimşek. *Çocuk ve edebiyat kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı* içinde (s.13-43). Ankara: Grafik Yayınları.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatı kültürü*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2012). *Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı ders notları*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü.
- Şirin, M. R. (2016). *Çocuk, çocukluk ve çocuk edebiyatı*. Ankara: Kapı Yayıncılık, .
- Şirin, M. R. (2017). *Kuşatılmış çocukluğun öyküsü - çocukluk modernleşmesi sarmalı ve medya 2*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Temizyürek, F. ve Acar, Ü. (2014). Çizgi filmlerdeki subnimenel mesajların çocuklar üzerindeki etkisi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 3, 25-39.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N. K. ve Gürel, Z. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Turan, (2005). Arkadaş edinme güçlüğü çeken çocukların problemlerini çözmede çocuk edebiyatından yararlanma. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12, 124-135.
- Turan, L. ve Taşgın, G. F. (2018). Çocuk edebiyatında şiddet dili farkındalık ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kırıkkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 12, 232-248.

- Ulutaş, A. (2017). Okul öncesi dönem çocuk kitaplarındaki resimlerin çocuğa göreliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 16(61), 602-610.
- Uğurlu, (2010), Çocuk edebiyatı eleştirisi, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 5(3), 1921-1945
- Ural, S. (2013). *Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı*. M. Gönen. (Yay. haz.). Ankara: Eğiten, 33-35.
- Uslu, E. (2019). *Çocuğun, toplumsal gelişimi açısından Türkiye`de çocuk kitapları: yardım etme davranışının toplumsal –psikolojik yönden incelenmesi*. S. Karagül (Yay. haz.). Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Kurultayı içinde (s. 241) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi
- Ülper, H. (2019). *Okuma ve anlamlandırma becerilerinin kazandırılması*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yakar, Y. M. ve Yılmaz, O. (2018). 56-76. Türk çocuk edebiyatında sorun odaklı yaklaşım. *Çocuk Ve Medeniyet Dergisi*, 29-41.
- Yakar, Y. M. (2018). Çocuk şiirinde sorunlu coğrafyalar ve acı çeken çocuklar. *EKEV Akademi Dergisi*. 22 (73), 585-594.
- Yakar, Y. M. ve Yılmaz, O. ve Yılmaz, H. D. (2019). Çocuk kitaplarında sorun odaklılık: engellilik algısı. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırma Dergisi*, 56-76.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2014). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Yazıcı, D. N., Yıldız, C. ve Durmuşoğlu, M. C. (2018). Erken çocukluk dönemi resimli çocuk kitaplarının eğitsel özelliklerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1196-1209.
- Yazıcı, N. (2011). Edebiyat tarihi bağlamında Türk çocuk edebiyatı tarihi yazımında karşılaşılan sorunlar. *Erdem*, 60, 205-226
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yıldız, A. K. (2019). *Dezavantajlı çocuklar için sosyalleşme ve öğrenme merkezi olarak çocuk kütüphaneleri*. S. Karagül (Yay. haz.). Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Kurultayı içinde (s. 67) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi

- Yılmaz, F. ve Temiz, Ç. (2014). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik durumları. *Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Dergisi*, 2, 70-80.
- Yılmaz, O. ve Destegüloğlu, B. (2019). *Çocuk kitaplarına yansıyan şiddet*. Elementary Education Online, 18 (3), 1099-1112
- Yılmaz, O. ve Erem, N. H. (2017). Okul öncesi çocuk kitaplarında ileti problemi: leyla fonten'den öyküler serisi. *Ekev Akademi Dergisi*, 21(72), 241-263
- Zengin, A. Y. ve Zengin, N. (2017). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. İstanbul: Turuva Yayınları.
- Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime-cümle uzunluklarını ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*. 3(1), 87-101

EKLER**Ek 1. Özgeçmiş**

Adı Soyadı	Keziban ÖZCAN
	Uyruğu: T.C.
Kişisel Bilgiler	Doğum Tarihi ve Yeri: 1988/Doğubayazıt
İletişim Bilgileri	E-posta: kezibanozcanmebturkceogr@gmail.com
	Lise: 2002-2006 Sinop Anadolu Öğretmen Lisesi
	Lisans: 2006-2010 Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü
	Yüksek Lisans: 2017-2020 Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Programı
	2010-2013: Milli Eğitim Bakanlığı Iğdır Milli Eğitim Müdürlüğü, Alibeyköy Ortaokulu Türkçe Öğretmeni
	2013-2015: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat Milli Eğitim Müdürlüğü, Gaziosmanpaşa Ortaokulu Türkçe Öğretmeni
	2015-2016 Tokat Milli Eğitim Müdürlüğü Gülbahar Hatun Ortaokulu Türkçe Öğretmeni
	2019-Halen: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat Milli Eğitim Müdürlüğü Ş. Jandarma Teğmen Hubeyb Turan Ortaokulu Müdür Yardımcısı
İş Deneyimi	2016-Halen: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat Milli Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme (AR-GE) Birimi Proje Uzmanı
	2016-2018: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat Milli Eğitim Müdürlüğü Okullu Okulsuz Okuyoruz Yazıyoruz Projesi Koordinatörü
	2018-2019: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Bayrağı Ailemde Projesi Koordinatörü
	2018-Halen: Tokat Valiliği Tokat Milli Eğitim Müdürlüğü Kitap Tokat Projesi Koordinatörü
	2017-Halen: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat Milli Eğitim Müdürlüğü Bölgesel Z Kütüphane Yöneticisi